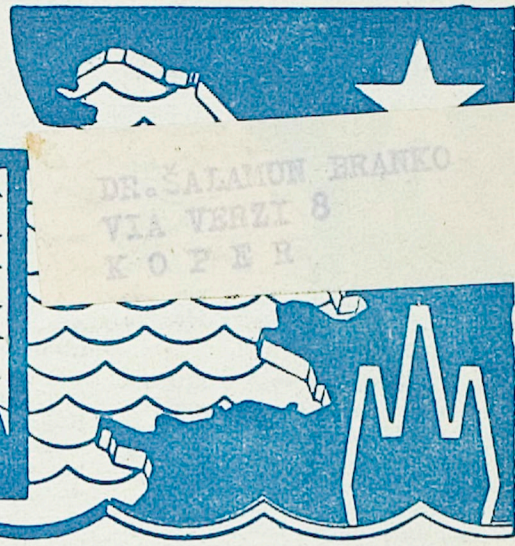

SLOVENSKI JADRAN

LETO I., ŠTEV. 17

Koper, petek 25. aprila 1952

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

Praznik borbene enotnosti slovenskega naroda

Osvobodilna fronta, ki je zajela ves slovenski narod in mu v pretežnem delu izvojevala svobodo, se danes bori za izgradnjo socializma, za vse tiste člane, ki so še vedno ločeni od narodnega telesa, pa se še nadalje vojuje za zaščito njihovih pravic. Načela OF so danes prav tako živa kakor v času, ko je slovenski narod vodil oborožen boj za svojo osvoboditev.

Minulo je 12 let, odkar so v Ljubljani na pobudo KPS ustanovili borbena vodstva slovenskega naroda Osvobodilno fronto. Okupatorska grozodejstva nad slovenskim ljudstvom so prav v tistem času dosegala svoj višek in ga naravnost tirala, da obračuna s pritepenci, rušitelji kulture ter napredka. Stoletna revolucionarna izkušnja slovenske kmečke množice se sedaj preljuje z izkušnjami proletariata. Pod njegovim vodstvom začenja slovenski delovni človek boj na življenje in smrt. Umetne okupatorske meje padajo kakor trhli plotovi. Kjer živi slovenski narod, tam se pojavlja tudi Osvobodilna fronta. Ljubljana je v tem usodnem trenutku dokazala, da je resnično kulturno ter politično središče slovenskega naroda. Poziv na boj je prodril v sleherno slovensko naselje. Slovenske množice delovnih ljudi so se jele pripravljati za naskok. V Trstu je ponovno zagorelo, ko so si italijanski imperialisti v svoji naivnosti že zamisljali, da bodo z umorom Pinka Tomažiča in tovarišev že dokončno upognili slovensko ljudstvo na Tržaškem. Bridko so se tedaj vteli v svojih računih in, če danes že zopet kujejo po starem kopitu nove imperialistične načrte, lahko rečemo, da bodo tudi ti doživeli svoj klavni konec. V krvavem boju se je slovensko delovno ljudstvo naučilo, da je njegov sovražnik podoben zverji, ki odneha šele tedaj, ko ga pobiješ do kraja. In prav zaradi tega je slovenski narod skupaj z ostalimi jugoslovanskimi narodi budno na straži svoje s krvjo pridobljene svobode.

Od poletja 1941 je OF v Trstu v naglem porastu. Na čelu Fronte stojijo najbolj prekaljeni naši borci: Oskar Kovačič, Darko Marušič, Hvalič Franc, Branko Babič in še številni drugi tovariši. Med njimi najdemo tudi naše španske borce, ki prenašajo na rodno zemljo izkušnje španske revolucije. Naj omenimo le Hvaliča Franca, delavca iz Lok pri Gorici, ki je odsedel 3 leta težke ječe v Sremski Mitrovici ter se zatem podal v Španijo. Padel je v NOB, ko je bila naša zemlja že na pragu svobode. »Trieste nella lotta per la democrazia«, ki je izšla v Trstu leta 1945, si bomo takoj priklicali v spomin obličja naših smeilih borcev, ki jih ni več. Toda ta pisana zgodovina našega revolucionarnega gibanja je samo drobec. Knjigo, ki jo navajamo, bi zamenjaskali v mižnih predalih Vidalije- vilih pajdašev. Pri njih je končala na grmadi. Gotovo je tudi, da so si privoščili z njo številne neslanosti. Knjiga pa je vendarle ostala in ostali so tudi mnogi naši lju-
Osvobodilne fronte. Vidali, ki je za časa naše NOB sedel v meksikanskih kavarnah, je hotel v številnih primerih zanikati važnost revolucije

je na tukajšnjem ozemlju, hotel je kar mimo nje, hotel si je izmisliti nekaj novega za naše ljudi, pripravljaj jim je enostavno priključitev Trsta in po možnosti še cele nekdanje Julijske krajine k Italiji. Računal je kar brez krčmarja, »pozabljala, da v Trstu žive slovenski ljudje, ki so se v okviru OF borili z vsemi silami proti nadvse vsiljivemu italijanskemu imperializmu, morda je mislil kakor nekoč inkvizitorji, da je mogoče napredne ideje streti kar čez noč. Še na nekaj je Vidali menda »pozabil«, namreč da revolucija enega ljudstva ne more ostati brez vpliva na drugo ljudstvo. V OF, ki je budno poganjala v Trstu, so se začeli vključevati tudi demokratični Italijani. Tako je dejansko zraslo mogočno bratstvo med obema narodoma na tem ozemlju. Tako bratstvo je za Vidali očitno nevarna stvar, ker upošteva interese prvih in drugih in zaradi tega je spotika za priključitev k Italiji. Mar misli Vidali, da bi v Trstu mogla zrasti mogočna OF, če tam kaj ne bi bilo Slovencev? Ali ne spada Vidali med tiste, ki se upajo že javno trditi (ne v Trstu, ampak v propagandnih govorih v Kulabriji in drugod v Italiji), da v Trstu ni Slovencev. Če bi njegova ožja sodelavka Bernetič Marina, renegatka in okorela birokratinja, spregovorila nekaj besed v svojem materinem jeziku, bi bil leader prav tako do smrti užaljen kakor italijanski iredentistični poslanci na seji istrskega deželnega zbora 1883 v Poreču, ko je hrvaški poslanec Laginja začel svoj govor s hrvaškimi besedami v imenu hrvaškega prebivalstva, ki je bilo tedaj v Istri petkrat večje od italijanskega. Če vzamemo samo idejo bratstva, ki jo je propagirala OF in pomislimo na drugi strani na Vidalijevo šovinizem, nam bo še jasnejše, kaj je lahko napravila OF, na drugi strani pa tudi jasno, kam vodi Vidalijevo početje.

Kar je bila OF v Trstu, je bila tudi v Slovenski Istri. Jeseni 1941 je prišlo v Rižani do sestanka z Oskarjem Kovačičem. Pristaši OF v Slovenski Istri so dobili tako prvič konkretna navodila od predstavnikov OF ter se konkretno seznanili tudi s programom Fronte. Spomladi leta 1942 imamo vrsto sestankov OF na Skofijah, Hrvatinih, pri Srminu, Čežarjih, Smarjah ter še drugih vaseh. Še pred vojaško kapitulacijo Italije 8. sept. 1943 je bila organizacijsko vključena v OF že slednja vas v Slovenski Istri. Naglo širjenje OF na tem ozemlju je popolnoma v skladu s kulturnimi ter revolucionarnimi tradicijami. Kdo se ne spominja obračuna Marežganov s koprskimi fašisti leta 1921? Kdo se danes ne spominja množičnih demonstracij slovenskih kmetov v Dekanah ter Koprju leta 1932? Kdo se za tem ne spominja številnih Slovencev iz Istre, ki jih je posebno sodišče za zaščito države v Rimu obsodilo na dolgoletno ječo ter konfinacijo? Iz Osvobodilne fronte v Istri je med NOB zrasla ljudska oblast, ki se je po osvoboditvi mogočno razrasla ter izpopolnila. Glede te naše ljudske oblasti zahteva Vidali, da jo je treba kar uničiti. Čudne misli rojijo po glavi temu meksikanskemu pustolovcu. To, kar smo si z veliko mu-

ko zgradili, naj bi kar izpustili iz rok ter pristali na uničenje. Tega seveda Vidali ne bo nikdar doživel.

Osvobodilna fronta je odigrala v Trstu ter Slovenski Istri isto vlogo, kakor povsod drugje, kjer živi slovensko delovno ljudstvo. Slovenci iz Istre so v NOB utrpeli še posebno velike žrtve. V Istri je mučeniška slovenska vas Gabrovica, ki so jo nacifašisti leta 1944 do tal požgali, metali v goreče hiše starčke in otroke ter večji del prebivalstva odpeljali v nemška taborišča od koder se jih je le malo vrnilo. Gabrovčani imajo najstarejšo obdelovalno kmetijsko zadrugo.

Danes nam stopa zlasti še v zvezi z italijansko iredentistično gonjo še bolj jasno pred oči, kako velikega pomena je bila OF za napredek ter osvoboditev tako Trsta kakor tudi Slovenske Istre. Načela OF so živa in bodo veljala v bodočem razvoju tudi samem Trstu ne glede na katerekoli politične spremembe, ne glede na imena demokratičnih front, ki se bodo v njej ponavljale. Eno izmed temeljnih načel OF je: enakopravnost in bratstvo med narodi!

Srečko Vilhar

Osvobodilna fronta varuje pridobljeno enotnost povsod in proti vsakomur kot največjo pridobitev velike domovinske vojne slovenskega naroda in jugoslovanskih narodov, kot največjo pridobitev demokratičnega slovenskega ljudstva.

Osvobodilna fronta kot tvorec svobode in enotnosti ima edina moralno pravico, predstavljati slovenski narod in njegovo ljudstvo.

POMLAD V BRDIH

Slovenske politične skupine na britansko-ameriškem področju Tržaškega ozemlja so sklenile, da enotno nastopijo na prihodnjih upravnih volitvah v štirih slovenskih podeželskih občinah in sicer v občinah Devin-Nabrežina, Zgonik, Repentabor in Dolina. Za te občine bodo predložili enotne slovenske kandidatske liste.

Stiri slovenske politične skupine so naslovile na slovensko podeželsko prebivalstvo poziv, v katerem pozivajo Slovence in Slovence k enotnemu nastopu za obrambo slovenskih pravic na Tržaškem in poudarjajo, da je nujen skupen nastop vseh Slovencev področja ne glede na njihovo politično pripadnost. »Pri izbiri kandidatov naj vas vodi predvsem skrb, da bodo to res zavodni Slovenci, odločni ter pošteni predstavniki in branitelji interesov našega ljudstva« — zaključuje poziv.

V zvezi s potovanjem v London predstavnikov tržaških političnih skupin, ki nasprotujejo vrnitvi Italije v Trst, je tržaška podružnica rimske krščanske demokracije poslala italijanski vladi zahtevo, naj proglasi člane tržaške delegacije v Londonu za narodne izdajalce in naj jim odvzame italijanske potne liste. Tržaški klerofašisti se sklicujejo na dejstvo, da imajo člani tržaške delegacije italijanske potne liste in italijansko državljanstvo. Vsakomur je znano, da vojska uprava še vedno vsiljuje tržaškemu prebivalstvu italijansko državljanstvo, čeravno to nasprotuje duhu mirovne pogodbe. Toda zahteva italijanskih imperialističnih krogov v Trstu je nov dokaz, da je nujno, da ZVU poskrbi, da bodo tržaški prebivalci dobili svoje tržaško državljanstvo, ker bo v nasprotnem primeru Tržačanom onemogočeno braniti v zunanjem svetu svoje pravice in interese, če niso interesi italijanskega imperializma.

Na sedežu Gospodarske delegacije FLRJ v Trstu je šef Delegacije prof. Jože Zemljak v nedeljo podelil 240 odlikovanj tržaškim borcem in aktivistom iz narodno osvobodilne borbe. Tržaške borce in aktiviste je odlikoval prezidij Ljudske skupščine FLRJ.

Z Goriške v Italiji

Karabinerji prepovedujejo slovensko petje. Domači fantje iz vasi Tera so se zbrali v gostilni in peli slovenske pesmi. Karabinerji so zahtevali, da prenehajo s slovenskim petjem. Svojo zahtevo pa so še podprli z modrovanjem: »Kdor hoče peti slovensko, naj gre v Jugoslavijo, kdor pa hoče ostati v Italiji, naj poje italijansko.«

Slovensko planinsko društvo na Goriškem je lani organiziralo 13 izletov, ki se jih je udeležilo 320 izletnikov. Organizirali so tudi izlet v Planico, ki pa so se ga lahko udeležili samo tisti člani, ki imajo potne liste, ker jim italijanske oblasti niso izdale skupinskega potnega lista. Na volitvah na občnem zboru so izvolili za predsednika Karla Kumarija, občinskega svetovaleca DFS.

IZ BRKINOV

ILIRSKA BISTRICA — Člani kluba rezervnih oficirjev NOB so se sestali že k drugemu rednemu zasedanju, na katerem so izvolili 6-članski upravni odbor in izvolili delegate za okrajno skupščino.

Po referatu tov. Kranjca so člani diskutirali o nalogah rezervnih oficirjev glede vojaškega usposabljanja in politične aktivnosti. Ugotovili so, da bo potrebna večja skrb za preučevanje vojaških ved kakor tudi večja povezava med njimi in aktivnimi oficirji JLA. Sklenili so, da bo novo izvoljeni odbor skupaj z garnizonom JLA v Ilirski Bistrici skrbel za vojska in politična predavanja, kakor tudi za praktične vaje. Organizirali bodo tudi skupne prireditve in izlete.

Z zborovanja so poslali pozdravno brzojavko vrhovnemu komandantu JLA maršalu Titu.

SLAVNOSTNA PROSLAVA

11. obletnice ustanovitve OF Slovenije v Kopru

Okrajni odbor SIAU bo priredil v soboto 26. aprila slavnostno akademijo v počastitev 11. obletnice ustanovitve Osvobodilne fronte Slovenije. Začetek akademije bo ob 20.30 uri v Ljudskem gledališču v Kopru.

Na akademiji bodo sodelovali orkester JLA iz Portoroža pod vodstvom Josipa Jankoviča, komorni zbor Radia jugoslovanske cone STO pod vodstvom Mirana Hasla, učiteljski pevski zbor, pevski zbor učiteljskega iz Portoroža, baletna skupina iz Kopra in člani Ljudskega gledališča iz Kopra.

PIRAN. — Izletniška sekcija slovenskega prosvetnega društva »Simon Gregorčič« je sklenila organizirati več izletov za svoje člane po Istrskem okrožju, Istri in po Primorskem. Pred kratkim se je udeležilo izleta z motorno ribiško ladjo »Soča« v Umag okrog 90 ljudi. Izleta so se udeležili Slovenci, Hrvati in Italijani iz Pirana, Portoroža, Strunjana, Kopra in celo iz Trebe pri Trstu.

V Umagu so si izletniki ogledali novo vinsko klet, plažo, park, stari stavbe in druge zanimivosti mesta, na ladji pa so tudi demonstrirali proti pohlepu italijanskih fašistov po naši zemlji. Neumorni pevovodja Srečo Kumar je na vožnji združil v lepi narodni pesmi pevce ter jim zaupal, da se jim bodo na majskem izletu društva v Pulj pridružili pevci in pevke okrajnega učiteljskega pevskega zbora in da bodo tako skupno spoznali z našo pesmijo Hrvate in Italijane v južni prestolici Istre. — Vsem udeležencem bo ostal izlet v neizbrisnem spominu. L. H.

GRACISCE. — V soboto je bilo v Gracišču veliko protestno zborovanje, ki se ga je udeležilo prebivalstvo 28 vasi in naselij nove občine. Prebivalci so odločno protestirali proti porajanju fašizma v Italiji in zahtevali, da se preneha mešetariti s pravicami Slovencev in Italijanov v Istrskem okrožju in v Trstu. I. C.

V torek zjutraj je prišlo do eksplozije plinske steklenice v stanovanju Ivančič Vilija v Giusterni. Ob eksploziji je bil Ivančič teže poškodovan, njegova žena in mati pa laže. Vse tri so odpeljali v bolnico v Izolo.

V tovarni Arrigoni je delavcu Delize Velju stroj poškodoval levo roko. Vzrok nesreče je bila premajhna pazljivost delavca.

IZ IDRJE

SEBRELJE. — Splošna kmetijska zadruga je imela v preteklem poslovnem letu 195.000 din čistega dobička. Od tega so na občnem zboru članov določili 50.000 din za gradnjo nove mlekarne, ki jo bodo zgradili na primernem mestu. Za gradnjo mlekarne bodo člani-živilorejci napravili po tri prostovoljne dneve za vsako posedovano kravo. Del čistega dobička so določili tudi za kulturni fond.

Da je upravni odbor zadruga dobro gospodaril v lanskem letu je dokaz tudi dejstvo, da je poleg omenjenega dobička pokrtil z dohodki še precej dolga, ki je nastal v letu 1950.

Lansko leto je kmetijska zadruga uredila zadružno gostilno, ki je sedaj ena najboljših na Idrijskem. V zadrugi sami je bil izmenjan tudi poslovni kader z boljšim.

Ker je kraj zelo primeren za razvoj živinoreje, bo nova mlekarna vplivala na izboljšanje gospodarstva. Skoda je, da vsi ne razumejo pomena planinskega pašnika, ki bi ga lahko vzorno uredili na Sebreljskem vrhu. Prav gotovo pa bodo gospodarske prilike, ki so nastale s sprostitvijo kupčije z živino, vplivale, da bodo začeli vsi člani zadruga resno misliti na ustanovitev živinorejsko-pašniškega odseka. Nekateri naprednejši kmetje so že pred 50 leti mislili na to, toda niso mogli te zamisli uresničiti, ker je bila zemlja na Sebreljskem vrhu

IZ SLOVENSKE ISTRE

PRVA OBČINSKA PARTIJSKA KONFERENCA ZA PODROCJE IZOLA-OKOLICA

V nedeljo je bila v Baredih prva občinska partijska konferenca za področje bodočega občinskega ljudskega odbora Izola-okolica. Konferenca se je udeležilo 70 partijcev in 40 gostov, prisostvoval pa ji je tudi org. sekretar okrožnega komiteja tov. Pavlinič.

Iz poročila člana mestnega komiteja Izola Jordana Muženiča je bilo razvidno, da bo potrebna glavna skrb bodočega občinskega partijskega komiteja za utrjevanje splošnih kmetijskih zadrug, dviganja kmetijstva, predvsem mehanizacije kmetijstva ter za vsestranski ideološki in kulturni napredek prebivalstva.

Tudi diskusija se je sukala v glavnem o teh problemih. Diskutanti so poudarili, da je potrebno organizirati več kmetijskih, ideoloških in splošno izobraževalnih predavanj. Vsi so ostro obsodili sedanje

manevre italijanske vlade in poudaril, da prebivalci okolice Izole, ne bodo nikdar dopustili vrnitev Italije v te kraje in da se bodo odločno borili proti vsem poskusom oživljanja fašizma, ki jih je tlačil 25 let. Ob zaključku diskusije je govoril tudi org. sekretar okrožnega komiteja tov. Pavlinič.

S konference so poslali pozdravno brzojavko tov. Titu, v kateri se mu zahvaljujejo za odlične besede v obrambo interesov ljudstva tržaškega ozemlja. »Pod vašim vodstvom smo premagali najhujšega sovražnika — fašizem« — je rečeno med drugim v brzojavki. »Bratsko združeni z jugoslovanskimi narodi hočemo graditi naše lepšo prihodnost. Pripravljene smo, če bo potrebno žrtvovati tudi svoja življenja, da ne bo italijanski fašistični imperializem nikoli več tlačil našo svobodno socialistično zemljo.«

IZ TOLMINSKEGA

TOLMIN — Na vsem Tolminskem imamo danes le dva dimnikarja in še ta dva sta nekvalificirana. Ker pa je dimnikarska služba iz požarno-varnostnih razlogov dokaj pomembna, je poverjeništvu za lokalno gospodarstvo v Tolminu zaprosilo dimnikarsko zadrugo v Ljubljani, da bi mu izposlovala dva kvalificirana dimnikarja, ki naj bi razen opravljanja službe skrbela tudi za nov kader.

KOVARID — Ta kraj ima nedvomno zelo lepe turistične perspektive, vendar bodo morali Kobaridci resno poprijeti za delo, če hočejo, da bodo te perspektive uresničili. Skoraj na vsakem vogalu naletiš na nekoto jarno, razen tega pa imajo nekateri Kobaridci navado, da mečejo skozi okna smeti in razne odpadke. Poskrbeti bi bilo tudi treba, da se odpravijo razni, sem pa tja celo italijanski, napisani na hišah v Kobaridu in bližnji okolici, ki zelo motijo zunanji izgled trga. Tudi za nekdanje kasarne v bližini trga, ki razpadajo, se nihče ne zmeni. Malo dobre volje in truda, pa se bo dalo večino teh pomanjkljivosti odstraniti.

GRAHOVO. — Krajevna organizacija Zveze borcev je sklenila, da bo praznovala vsako leto 1. julij v

spomin 21 borcev slovenskih in italijanskih enot IX. korpusa, ki so jih na ta dan leta 1944 ustrelili kot talce sredi vasi.

DREZNICA. — Kmečka delovna zadruga v Dreznici je ena najmočnejših na Tolminskem. V njej je vključenih 14 gospodarstev z 90 ha obdelovalne zemlje in 130 ha pašnikov. Zadrugniki redijo okrog 50 glav živine, od tega 31 molznic. Lani je imela zadruga 1,7 milijona čistih dohodkov, trudodan pa so dobili zadrugniki plačan po 250 dinarjev. Kljub vsemu pa se bo moralo v zadrugi še marsikaj izboljšati. Glavna pomanjkljivost pa je v tem, da je živina raztresena po privatnih hlevih. Zadrugniki so imeli lani lepo priložnost, da začnejo graditi zadrugni hlev, saj jim je zadrugni sklad obljubil pomoč v organizacijskem in investicijskem pogledu, pa je niso izkoristili. Bomo videli kako bo letos?

RUT. — Pred štirilestimi leti so trije naprelni vaščani izvrtali 300 metrov dolg jarek do izvirka v hribu in si zgradili potreben vodovod, ki je do nedavnega zadoščal potrebam vasi. Danes je ta vodovod v zelo slabem stanju in zlasti v poletnih mesecih primanjkuje vode. Zaradi tega bi bilo potrebno ta vodovod čimprej obnoviti in ga zvezati z vodovodom v Grantu. Vaščani so pripravljene sami opraviti vsa dela, potrebna je samo organizacija akcije in pomoč ljudske oblasti.

Kaj je vzrok pogostim požarom v Srpenici? Prijazna vasica Srpenica v bovškem kotu je že zelo stara in ognjišča so bila prvotno zgrajena še po starem, beneško-slovenskem načinu. Pozneje so se vsi vaščani nabavili navadne štedilnike, niso pa mislili na varnostne ukrepe, saj se pri štedilnikih saje v dimniku rade vnamejo. Dimniki od štedilnikov so namreč speljani naravnost v glavni dimnik, oziroma kar pod streho, ki ni posebej zavarovana. Tako deske ali tramovi počasi tlejo in se končno vnamejo. V Srpenici je bilo že več požarov iz navedenih vzrokov. Vsekakor bi bilo potrebno resneje misliti na to, da lastniki hiš čimprej preuredijo stare dimnike. R. J.

POSTOJNA. — V ponedeljek je bilo v Postojni predavanje Ljudske univerze. Predaval je pilot Sluga o padalstvu. Predavanja se je udeležilo le kakih 50 ljudi, kar je delno krivda na slabi propagandi, ker so bili lepaki razobešeni prepozno. Po predavanju so predvajali film o mednarodnem padalskem prvenstvu na Bledu. Ker je bil film nem, bi bilo dobro, da bi predavatelj med predvajanjem filma posamezne stvari pojasnil. š. b.

Sindikalna podružnica pri OLO je imela redni občni zbor, na katerem so se združile vse podružnice, ki so bile doslej samostojne na raznih okrajnih ustanovah. Člani so se zavezali, da bodo letos opravili vsak po 50 do 80 prostovoljnih delovnih ur pri gradnji dijakega doma in pri drugih delih v mestu.

Zasedanje redne letne skupščine okrajne gasilske zveze so se udeležili zastopniki gasilskih organizacij postojnskega okraja in iz Ilirske Bistrice. Izvolili so nov odbor in sprejeli delovni načrt za leto 1952. Najbolj zaslužnim članom so podelili diplome.

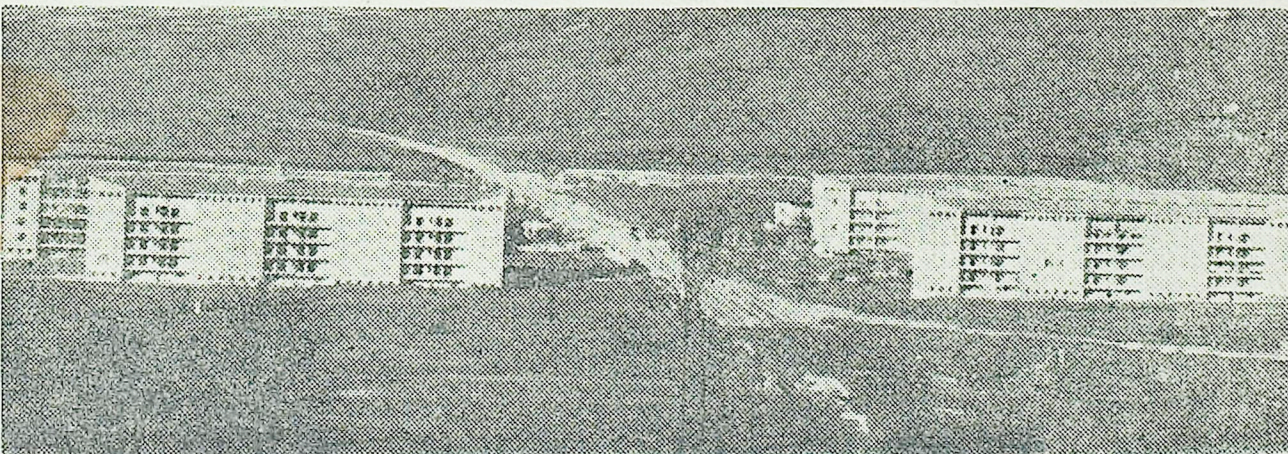
HRASCE. — Okrajna gasilska zveza iz Postojne je predvajala gasilski film v osnovni šoli. Pred predvajanjem je tov. Bratina govoril učencem o nevarnosti ognja in dejal, da večkrat povzročijo ogenj prav otroci, ki se igrajo z vžigalicami.

Govoru in predavanju filma so otroci sledili z veliko pazljivostjo.

ST. VID. — V nedeljo je delalo pri elektrifikaciji na področju KLO Sv. Vid v okraju Postojna nad 100 domačinov in 30 elektromonterjev iz obrata Vrhnika. Postavili so 3550 metrov daljnovožnega. Frontovci so ta dan naredili toliko, kot bi z rednim delom delavci opravili v tih tednih. Vrednost prostovoljnih delovnih ur znaša 75.000 dinarjev.

Zanimanje za elektrifikacijo je zelo veliko. Predvideva se, da bo že letošnje poletje dobilo luč nad 10 vasi tega področja. Dosedaj so domačini opravili že nad 7000 prostovoljnih delovnih ur. Poleg tega je v teku elektrifikacija okrog 55 vasi in to predvsem v partizanskih krajih v območju KLO Cajnarje, Olave, Ravnik in Babno polje. V letošnjem letu bo v glavnem elektrifikacija postojnskega okraja zaključena. š. b.

DOLENJE JEZERO. — Pretekli teden popoldne je strela udarila v kozolec posestnika Matije Bevecva iz Dolenjega jezera pri Cerknici. Ker so bili skoraj vsi domačini na polju pri delih, se je plamen z bliskovito naglico razširil na ostala gospodarska poslopja ter uničil kljub takojšnjemu posredovanju domačega prostovoljnega gasilskega društva 7 škednjev in 6 kozolcev. Na pomoč so prihitele še gasilske čete iz Cerknice, Zirovnice, Grahovega, Unca, Rakeka, Postojne ter Dolenje vasi. Skoda znaša nad 3 milijone dinarjev, lastniki pogorelih objektov pa so bili zavarovani le za 324.000 dinarjev. Zgorelo je tudi več kmetijskih strojev ter vozov. Pri gašenju so pomagali tudi pripadniki JLA, ki so skupaj z gasilci preprečili, da se požar ni razširil na stanovanjske hiše in na druge gospodarske objekte. š. b.

Del stanovanjskih blokov v Novi Gorici.

K razpravi o družbenem planu Istrskega okrožja za leto 1952

Osnovna značilnost družbenega plana Istrskega okrožja za leto 1952, ki je bil dan pred kratkim v razpravo, je v tem, da pospešuje nadaljnjo demokracizacijo upravljanja gospodarstva, da krepi vlogo delovnih kolektivov in jih osamosvaja v izvrševanju družbenih obveznosti. Že zadnjič smo poročali, da predvideva predlog tri milijarde 821.814.000 dinarjev družbenega bruto produkta, ki vsebuje naslednje elemente: amortizacijo, fond plač, akumulacijo in družbene fondе. Planirani družbeni produkt vsebuje vrednost celotne proizvodnje gospodarskih podjetij (podjetij, ki jih upravljajo delovni kolektivi), zadrug in zasebnega sektorja na vseh področjih narodnega gospodarstva brez neproizvodnih uslug in komunalne uslužnostne delavnosti.

V industriji in rudarstvu zajema celotno letošnje proizvodnje proizvodnih podjetij in produktivne usluge vseh podjetij, ki jih upravljajo delovni kolektivi, v kmetijstvu pa vrednost celotne proizvodnje posameznih gospodarstev in zadrug. Mišljena je vsa rastlinska in živalska proizvodnja, vrednost uslug in domače dejavnosti, kakor tudi vse ostale dejavnosti (na primer: dohodki od odpadkov in obnove sadjarstva in vinogradništva). Družbeni produkt v kmetijstvu vsebuje vso blagovno in neblagovno proizvodnjo, oziroma vse tržne viške in produkte, ki jih rabijo kmetijska gospodarstva za lastne potrebe iz lastne proizvodnje.

Kot osnova za izračunavo družbenega produkta v ribarstvu je vzel povprečen ulov v letošnjem letu za vse sektorje lastništva, upoštevajoč prodajne cene za sveže ribe, ki jih je mogoče predvideti s posebnim ozirom na znižanje stroškov proizvodnje (zaradi znižanja cen materialu za reprodukcijo, gorivu in mazi-vu ter povečanja zmogljivosti s predvidenimi investicijami, odnosno s nabavo novih ladij). Družbeni produkt

v gozdarstvu predvideva samo dohodke sečnje drv za lastne potrebe.

Družbeni produkt v gradbinstvu zajema vrednost vseh del, ki bodo izvršena po obveznem investicijskem planu v letošnjem letu na vseh področjih družbene dejavnosti, kakor tudi del zadržanih investicij, predvidenih z obveznim planom (z delno soudeležbo zadrug iz lastnih fondov). V družbenem produktu je zajet tudi tisti del investicij, ki jih bodo izvršila gospodarska podjetja iz dela lastnih sredstev, oziroma del investicij, ki jih bodo financirala gospodarska podjetja iz lastne akumulacije.

V prometu zajema vrednost vseh uslug prometa vseh sektorjev lastništva, kakor tudi uslug ostalih dejavnosti (mehanične delavnice, popravila, remont itd.), razen prevoza, ki ga izvršujejo gospodarska podjetja z lastnimi prevoznimi sredstvi in za lastne potrebe. Družbeni produkt v prometu zajema pomorski, cestni in poštni promet, kakor tudi špediter-ske usluge.

Trgovina je zajeta v družbenem produktu s trgovino na drobno in na debelo, nakupom in turizmom in gostinstvom vseh sektorjev lastništva. Družbena prehrana (menze) ni zajeta. V družbenem produktu so upoštevane pozitivne razlike med nabavo in prodajno ceno blaga, odnosno uslug, razen amortizacije. Družbeni produkt v obrti zajema samo produktivno obrt vseh sektorjev lastništva, medtem ko neproduktivna obrt ni zajeta.

Toliko zaenkrat o družbenem produktu, ki ga predvideva družbeni plan Istrskega okrožja za leto 1952. Pozivamo naše bralce, ki jih zanimajo vprašanja v zvezi z družbenim planom, da pošljejo našemu uredništvu vprašanja, na katera si želijo odgovora. Uredništvo bo na ta vprašanja sproti odgovarjalo.

JUGOSLOVANSKO LJUDSTVO je odločno protestiralo proti vsakim morebitnim novim koncesijam Italiji v Trstu

Ves teden so se v tirale po ulicah jugoslovanskih mest in vasi ogromne množice ljudstva, ki so odločno protestirale proti vsakim morebitnim novim koncesijam Italiji v Trstu in zahtevale konec mešetarjenja v Lombardu z našo zemljo in našo krvjo.

Za Koprom so pretekli četrtletno odločno spregovorile tudi Buje. Demonstracij na Titovem trgu se je udeležilo nad 14.000 Hrvatov in Italijanov iz Buj in iz vseh bližnjih in daljnih krajev. Predsednik okrajnega ljudskega odbora Anton Gorjan je dejal, da naše ljudstvo zahteva od zahodnih velesil, naj ne podpirajo več italijanskega fašizma, ki ga je že nekdo obsodil ves svet čer ki ne sme ponovno oživetiti. Nikdar ne bomo sprejeli nobene odločitve o usodi Trsta brez sodelovanja Jugoslavije in ne bomo odstopili niti pedl svoje zemlje. Vsi jugoslovanski narodi in ves demokratični svet je z nami v našem boju proti napadalnemu fašizmu. Na zborovanju so še govorili tajnik okrajnega odbora Partije Erminij Medica, član okrajnega komiteja Partije Mario Abram in član okrajnega odbora SIAU Iso Jukič.

V Ljubljani so trajale manifestacije nepretrgoma 14 dni. Od jutra do večera so se zbirale po ulicah kolone demonstrantov z zastavami in transparenti »Partizanska Ljubljana ne bo nikoli dovolila, da bi teptali naše pravice, da bi pljuvali na našo narodno čast. Mi smo za mir. Neštedokrat smo že to dokazali, vendar naj ne izzivajo našega potrpljenja, to je bil klic desetisocev Ljubljančanov, užejenih v dno duše nad krivičnim in umazanim početjem londonskih mešetarjev.

Demonstracije so zajele tudi vsa druga slovenska mesta. V Mariboru se jih je udeležilo 30.000 ljudi, v Novem mestu 3500, v Ptuj 6000

šod, tudi Slovensko Primorje je zajel val novih demonstracij, ki so v nekaterih krajih trajale tudi po več dni. Samo v Solkanu se je udeležilo protestnega zborovanja nad 7000 ljudi.

Za mogočnim protestom 300.000 glava množice v Beogradu so odločno spregovorila tudi druga jugoslovanska mesta. Demonstracije v Zagrebu, Sarajevu, Skoplju, Titogradu, Pančevu, Novem Sadu, Opatici, Pužju, Reki, Rovinju in številnih drugih krajih so izvenele v odločno zahtevo spoštovanja naših

pravic in v ožiro obsodbo novih fašističnih manevrov Rima.

Mešetarjenje v Lombardu je naletelo na ogorčen odzov tudi med našimi rojaki v Ameriki. Na zborovanju v Slovenskem kulturnem domu v Clevelandu so izseljenec jugoslovanskega rodu protestirali proti londonski konferenci in pozvali ameriško vlado, naj zavrne zahtevo Italije, da bi sodelovala pri upravi anglo-ameriške cone STO. Poleg tega so ustanovili odbor za zaščito Trsta pred italijanskimi iredentisti.

„Niti kot Slovenci, niti kot duhovniki se ne bomo strinjali s politiko tržaškega škofa Santina“

PROTESTI SLOVENSkih DUHOVNIKOV ZOPER VMEŠAVANJE ITALIJANSKE DUHOVŠČINE V PROTIJUGOSLOVANSKO GONJO

Tudi katoliški duhovniki Slovenskega Primorja, člani Cirilmetodijskega društva, so na svoji pokrajinski konferenci obsodili londonsko mešetarjenje. Na konferenci so bili navzoči skoraj vsi člani tega društva s predsednikom Jožetom Lampretom in dekanom teološke fakultete dr. Stankom Cajnkarmem na čelu. Razpravljali so predvsem o resoluciji v zvezi z mešetarjenjem o tržaškem vprašanju na londonski konferenci. Poudarili so žalostne izkušnje slovenskega duhovništva v času fašistične Italije. Soglasno so sprejeli protestno resolucijo, ki ostro graja vse duhovnike onstran meje, ki se v teh dneh postavljajo na pozicije najbolj zagrizenega fašizma in sovražnika, pred tem pa so obravnávali v razpravi gospodarski in narodnostni položaj Trsta.

Na zborovanju v Buzetu je duhovnik Srečo Stefanovič, ki je tudi narodni poslanec v hrvaškem saboru, izjavil: »Rimska volkulja je lačna. V Londonu pa bi to rimsko volkuljo hoteli nasiti s tujim mesom. Naj vedo v Italiji in v Londonu, da so si Jugoslavlani s krvjo pridobili svobodo in da bodo stali na braniku vsakega pednja svoje socialistične domovine.«

V Celju je 50 duhovnikov, članov Cirilmetodijskega društva iz celjskega, šoštanjskega in trboveljskega okraja protestiralo proti nenasičnemu pohlepu italijanskega imperializma in proti poizkusom trgovanja s Trstom na škodo naših narodov. Duhovnik Šmon je izjavil, da se slovenski katoliški duhovniki nikoli ne bodo strinjali s pristransko politiko tržaškega škofa Santina, niti kot Slovenci, niti kot duhovniki. Duhovniki so poslali resolucijo ministru za zunanje zadeve Edvardu Kardelju, v kateri poudarjajo svojo solidar-

11.30 nastop združenih pevskih zborov; ob 13. akrobatične vaje z dvo-kolesnimi motonji na koprskem stadionu; ob 14.30 motorne dirke na krožni progi okrog Semedele. Sodelujejo najboljši jugoslovanski, tržaški in domači dirkači; ob 20. otvoritev zadržnega doma v Pobegih; ljudsko rajanje.

2. maja: Ob 10. letovadni nastop v Piranu; ob 11. spornice prireditve; ob 14. cestne krožne motorne dirke v Portorožu; ob 20. v koprskem gledališču; zabavni program v izvedbi igralske skupine iz Izole; v Izoli: drama D. Nicodemija; »Il Titanov« v izvedbi igralske skupine iz Pirana.

3. maja: Ob 13. množični izlet v Sv. Nikolaj; ob 15. športne prireditve; ob 19. zabavni program igralske skupine iz Izole; ob 20: prosta zabava.

4. maja: Izleti in lokalne prireditve.

SEZANA

Dopoldne: ob 6. budnica, ob 8. do 11. športni spored, ob 11.30 do 12. slavnostni govor, ob 12. do 12.30 nastop pevskih zborov.

Popoldne: ob 13. fizikalni spreved po Sežani, ob 13.30 nogometna tekma Odrad (Ljubljana) — SSDZ Sežana, ob 16.30 ljudska igra na prostem »Ribiške zračice« (v primorskem narečju). Po igri ljudsko rajanje. — Udeležencem prvomajskih praznov bodo na razpolago avtobusi in kamioni po najnižjih cenah.

PRVOMAJSKA STEVILKA »SLOVENSKEGA JADRANA« BO IZSLA ŽE V SREDO 30. APRILA NAMESTO V PETEK 2. MAJA. — STEVILKA BO IZSLA NA DVAJSETIH STRANEH.

Program prireditev 1. maja

KOPER

27. aprila:

Ob 9. kolesarska dirka na progi Koper-Buje-Piran-Koper; ob 11. promenačni koncert godbe iz Sv. Lucije na Titovem trgu; ob 16. kulturne prireditve v Smarjah in Vanganelu.

30. aprila:

Ob 20. koncert na trgu maršala Tita s sodelovanjem združenih pevskih zborov okraja, orkestra odreda JLA, baladne šole in folklorne skupine iz Smarj; ob 22. v Izoli koncert opernih solistov iz Reke.

1. maja:

Ob 5. budnica po vsem okraju; ob 9.30 parada enot JLA, narodne zaščite, partizanov, fizikalnikov in članov Ljudske tehnike; ob 10.30 zborovanje na Titovem trgu; ob

železničarji, skupine članov Ljudske tehnike, delovni kolektivi Tovarne pohištva »Edvard Kardelj« in Cementarne Anhovo, kovinarji iz Bataj, kraški kamenarji, vipavski blatarji, kmetje zadrugniki, delavci državnih posestev in številni drugi.

Po mitingu, ki bo na športnem igrišču v Solkanu, bo otvoritev tradicionalne prvomajske razstave lokalnega gospodarstva v Solkanu. Popoldne bodo kulturne in športne prireditve in ljudsko rajanje.

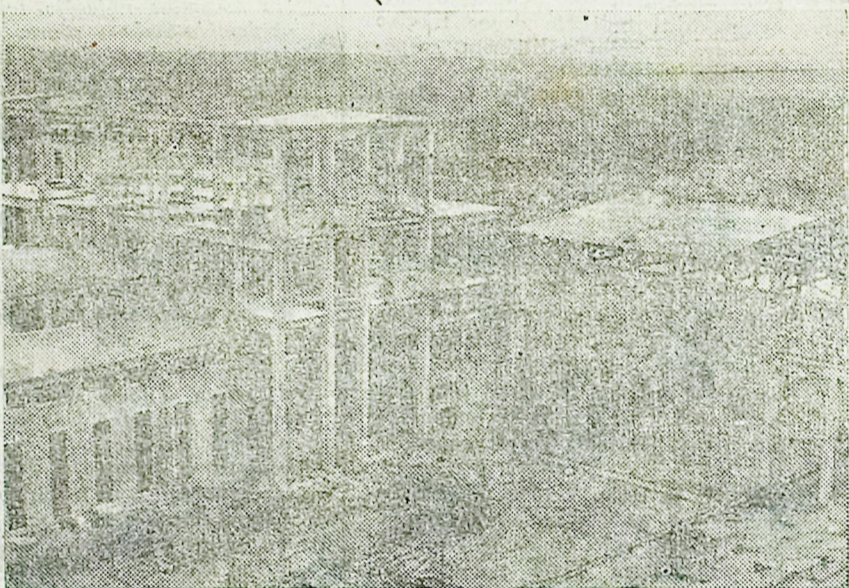
Te dni se je pričel nabor za vojne obveznike letnika 1932. Z vseh krajev prihajajo mladi fantje na vozovih, okrašenih z zastavami in pisanimi trakovi, v Solkan. Vsepopold se sliši petem, vrisk in harmonika. Fantje so ponosni, da bodo stopili v vrste Jugoslovanske ljudske armade, kjer jim bo dana možnost, da se vsestransko usposobijo na vojaškostrukovnem, političnem in kulturnem področju.

renco in obrazložil naše revolucionarne gospodarske ukrepe in naloge članov ZB. Glede dela članov v preteklem letu je poudaril, da so izpolnili nalogo, ki so si jo lani zadali in postavili spomenik padlim borcem. Pri tem delu so člani opravili 2000 prostovoljnih ur.

V diskusiji so obravnavali tudi vprašanje premajhne zainteresiranosti članov ZB za udeleževanje na političnem in gospodarskem področju. Nekateri člani še vedno menijo, da je bilo že dovolj njihovo sodelovanje v NOV in da sedaj ni potrebno stati v prvih vrstah pri izgradnji socializma. Vsekakor je naloga organizacije, da to pomanjkljivost čimprej odstrani. P. K.

NOVA GORICA

NOVA GORICA. — Delovno ljudstvo Nove gorice se skrbno pripravlja za slavnostno proslavo 1. maja. Proslava se bo začela v Novi Gorici, od koder bo krenil veličasten sprevod proti Solkanu. V sprevodu bodo korakali odlikovanci iz narodno osvobodilne borbe, športniki, udeleženci predvojaške vzgoje, planinci, lovci, gojenci oficirske šole iz Vipave, dijaki, pionirski odredi, gasilci, uniformirani

Pogled na del objektov tovarne aluminija v Strnišču, ki bo eno največjih tovrstnih tovarn v Evropi

KRASNA

KRASKE VASI SO PONOVO MANIFESTIRALE ZA TRST

Pretekli teden je prebivalstvo kraških vasi ponovno ogorčeno demonstriralo proti italijanskim imperia-lizem in proti mešetarjenju na londonski konferenci. V Sežani se je udeležilo demonstracij nad 3000 ljudi, ki so korakali v sprevodu s transparenti in zastavami in prepevali partizanske pesmi. Z zborovanja so poslali protestni resoluciji veleposlanštvoma Anglije in Amerike v Beograd, v katerih zahtevajo takojšnjo prekinitve londonske konference, ki nima pravice razpravljati o Trstu brez prisotnosti Jugoslavije.

V Kopnu se je udeležilo demonstracij nad 500 ljudi, prav tako pa so bila ogorčena zborovanja tudi v Dutovljah, Kozini in drugih vaseh. Janko Valentinčič

KOMEN. — V nedeljo je bila uspešna konferenca organizacije Zveze borcev, ki se jo je udeležilo 180 članov. Tov. Jože Fakin je v obširnem referatu obravnaval zadnje dogodke v zvezi z londonsko konfe-

SLOVENSKI LUTNINARI

OD TEDNA DO TEDNA

V pogledu sodobnega pravosodja je bila nekdanj najbolj zastala Metohija, ker so bili tam bolj v veljavi nenapisani kot napisani zakoni. Zelo razveseljivo pa je dejstvo, da v poslednjem letu v okrožjih Prishtina in Gnjilan niso obravnavali niti enega primera starodavne arnavtske »krvne oszete«, kar lahko smatramo kot pomemben pravosodni uspeh.

Letos bo v naši domovini zelo svečana proslava desetletnice Jugoslovanske vojne mornarice. Proslave se bodo pričele že prihodnji mesec v vseh ljudskih republikah. 10. septembra, ko je bila pred desetimi leti ustanovljena Jugoslovanska vojna mornarica, bodo njene brigade dobile nove zastave.

V Zenico, znano industrijsko središče Bosne in Hercegovine, bo prispelo v kratkem 30 zdravstvenih, prosvetnih in socialnih delavcev iz Sarajeva, ki bodo razen ankete o umrljivosti in prehrani prebivalcev ter alkoholizmu, organizirali tudi zdravstvene in prosvetno akcije. Prirediteli bodo več predavanj o higieni, pregledali bolnike itd.

Te dni sta proslavljala 65-letnico svojega življenja Etbin Kristan in Pavel Golija. Prvi je slovenskemu ljudstvu znan po svojem političnem in literarnem delu, drugi pa kot pesnik in dolgoletni direktor slovenske Dramen. Oba jubilanta je Društvo slovenskih književnikov obdarovalo.

LR Hrvatska bo v bodoče razdeljena na 708 občin in 88 okrajev, 7 krajev pa je dobilo statut mest. V ljudskih odborih je bilo doslej nad 4000 funkcionarjev, v v bodoče pa jih bo samo 900.

Letos bo sklenjen krog elektro-energetskih virov v severozahodni Hrvatski in Sloveniji. V to omrežje bodo popolnoma vključene hidrocentrale na Soči in Dravi, hidrocentrale Vinodol, termocentrali v Zagrebu in Konjski ter več elektrarn v Sloveniji in Hrvatski.

Letos bodo modernizirali hrvaške rudnike premoga s stroji iz Anglije. Večina uvoženih strojev je namenjena za Ražo, kjer slaba mehanizacija zavrača proizvodnjo.

ALI RES HOČEJO DOKONČNO SPREMENITI MIROVNO POGODBO V KOS NIČVREDNEGA PAPIRJA?

Po vseh znakih sodeč povzroča vprašanje, kdo naj v Trstu razpola- ga s policijo, italijanski vladi in ita- lijanskim krogom v Trstu veliko pre- glavje. Znano je, da so zadnje ire- dentistične demonstracije v Trstu rodile oster spopad med iredentisti vseh barv in policijo, ki je pod po- veljstvom Angloameričanov. Tržaški italijanski krogi bi se seveda s po- močjo italijanske diplomacije radi dokopali do »nadzorstva« nad trža- ško policijo, z namenom, da bi okre- pili s tem močno svoje položaje v Trstu. Po njihovem mnenju naj bi policija počenjala tisto, kar ugaja iredentizmu in nenasičnemu italijan- skemu imperializmu.

Zanimivo je, da je v italijanskem tisku zadnje dni zapihal drug veter v poročilih o londonski konferenci s precejšnjim pesimizmom, kar je bilo bržkone posledica nekaterih iz- jav, ki so bile izrečene v Londonu in Washingtonu, oziroma komentar-jev v angleškem in ameriškem tisku. Sedaj, ko se je veter spremenil, pa očitno prevladuje nek »optimizem«. Vzroki tega »optimizma« so lahko kakršnikoli, mi pa vemo, da sklepa tega tajnega diplomatskega mešetar-jenja v Londonu ne bomo priznali za veljavnega.

Iz tega »optimizma«, ki se jasno odraža v pisanju italijanskega tiska, pa ni težko razbrati trenutnih želja italijanske vlade. Rimski krogi bi radi dosegli, da bi vladi ZDA in Ve- like Britanije privolili, da pride v Trst posebni odposlanec italijanske vlade, ki naj bi bil obenem »sveto- vatelec« generala Wintertona. Ta »sveto- vatelec« naj bi imel pod svojim po- veljstvom i predsednika cone i po- veljnika policije. Predsednik cone je bil že doslej vezan na italijansko vlado, saj mu na primer v Rimu ni- so niti dovolili, da bi odstopil. Po nalogu iz Rima se je ta predsednik že pred časom preimenoval v »pre- fekt«, kot obstaja v italijanski upra- vi. Rimski in tržaški italijanski kro- gi bi sedaj radi dosegli, da bi lond- onski mešetarji odobrili ta samo- voljno prevzeti naslov »prefekta«, s čimer bi radi dokazali svojo staro in pobožno željo — »italijanstvo Tr- sta«.

Popuščanje zahodnih zaveznikov je za ves demokratičen svet nerazumljivo: ponavljanje tristranske izjave, raztegnitev italijanskega volilnega za- kona in tristranska konferenca. V resnici si je bilo težko predstavljati, kakšne privilegije naj bi odgovorni vladi v Londonu in Washingtonu še dali italijanskim agenturam v Trstu, ko so jim dale že vso civilno ob- last, vse politične, gospodarske in kulturne ključne položaje v vsem- javnem življenju Trsta, če nočeta v še večji meri kot doslej kršiti mi- rovno pogodbo in jo dokončno spre- meniti v kos ničvrednega papirja.

No, tudi to smo doživeli in še do- življamo: saj londonsko mešetarje- nje še vedno ni prenehalo, saj kljub zavlačevanju še vedno trgujejo z na- šimi življenjskimi interesi, saj gre še vedno za to, da bi zahodne sile da- le Italiji — pa čeprav v manjši meri, kot so morda imele prvotno v na- črtu — kakršnokoli novo koncesijo. Omenili smo že v začetku italijan- ski iredentistični tisk. Za njim pa prav nič ne zaostajajo »Unita«, »De- lo« in »Il Lavoratore« s svojim sta- liščem do londonske konference. Iz

vseh člankov zveni en sam poziv De Gasperiju in njegovim diplomatom v Londonu: preveč ste mehki, premalo zahtevate, neprevidni ste, premalo ste odločni, zato vas opozarjamo, da ne boste dobili, kar so vam obljui- bili, kajti če bi bili na oblasti mi, kominformistični voditelji, bi dobili mnogo več. Skratka: kominformovski agenti hočejo biti večji iredentisti in fašisti od odkritih iredentistov in fašistov samih. To nas pa prav nič ne preseneča, saj od njih kaj dru- gega niti pričakovati nismo mogli.

Trst noče več pod Italijo in odklanja italijansko vmešavanje v svoje notranje zadeve

V ponedeljek se je vrnila iz Lon- dona v Trst delegacija tržaških poli- tičnih strank in skupin.

Tržaška delegacija je izročila pre- stavnikom Velike Britanije in ZDA na tristranski konferenci v Londonu spomenico s predlogi in zahtevami tržaškega prebivalstva, ki noče več pod Italijo in ki ne mara nobenega italijanskega vmešavanja v tržaške notranje zadeve. V duhu svojega bi-

vanja v Londonu je delegacija stopi- la v stik z uglednimi voditelji an- gleškega javnega življenja in s pre- stavniki laburistične in konzervativ- ne stranke.

V Londonu so imeli člani delega- cije važno tiskovno konferenco v zve- zi z vprašanjem Trsta. Predstavnika Slovensko - italijanske ljudske fronte tovariš Branko Babič in tov. Bortolo Petronio sta na konferenci dala kon-

SPOROČILO TRŽAŠKE DELEGACIJE O SVOJEM DELU V LONDONU

Po svoji vrnitvi v Trst je izdala tržaška delegacija o svojem delu v Londonu naslednje skupno poročilo, ki med drugim pravi:

»Delo delegacije v Londonu se je začelo z namenom, da v čim kraj-šem času posreduje tamkajšnjim poli- tičnim in diplomatskim krogom realno sliko tržaškega položaja in prikaže predstavnikom in načelnikom britanske in ameriške delegaci-je na tristranski konferenci dejansko razmerje političnih sil v Trstu, de- janski gospodarski položaj in dejan- ske potrebe mesta, da prikaže res- nično mnenje in resnične težnje za- interesiranega prebivalstva.

Delegacija je vsestransko informi-

rala in primogola k razčiščenju pojmov in je poudarila osnovne toč- ke nujno potrebne administrativne reforme. Delegacija je lahko ustre- gla zahtevam predstavnikov ameri- ške in angleške vlade na londonski konferenci in jim je dala bogato in podrobno, obenem pa objektivno do- kumentacijo. Obenem je o dejan- skih in najnujnejših vprašanjih Tr- sta in tržaškega prebivalstva obvesti- la tako predstavništva držav, ki so v tržaškem vprašanju najbolj zainte- resirane, kot tudi posamezne pre- stavnike političnih strank in an- gleškega javnega mnenja, ki se je ustva- rilo v Londonu zaradi tendenciozne akcije italijanskega tiska in propa- gande.

Delegacija je tudi priredila tiskov- no konferenco, ki so se je udeležili predstavniki glavnih tiskovnih agen- cij in najbolj razširjenih angleških, ameriških, francoskih, italijanskih in jugoslovanskih časopisov, ki jim je delegacija nudila obširno dokumen- tacijo o tržaškem vprašanju.

Delegacija je s tem izpolnila svo- jo nalogo, njeno delovanje pa bo go- tovo dalo ustrezne in konkretne re- zultate.«

NA KRATKO

V sredo se je v Londonu za- čela angleško-ameriško-francoška konferenca, na kateri namerava- jo skupno sestaviti odgovor na zadnjo noto o Nemčiji.

xxx

Avarell Hariman je v posebni izjavi za tisk sporočil, da pri- stane na imenovanje za demo- kratičnega kandidata na prihod- njih ameriških predsedniških volitvah. Senator Taft pa je v nekem govoru obljubil, da bo po prvem upravnem letu znižal davke za 15 ali 20%, če bo iz- voljen za predsednika.

xxx

Sudansko oprasanje predstav- lja še vedno največje težavo v anglo-egiptovskem sporu, čeprav je podoba, da okolnosti, čeravno niso povoljne, niso tako napete kakor v času, ko je bila v Egiptu na oblasti vafdistična stranka.

xxx

Po poročilih iz Pan Mun Joma so upanja v premirje na Koreji skorajda splahljela. General Ridgway je izjavil, da so izgle- di na uspeh zelo negotovi.

xxx

Mao Tse Tung je s posebnim dekretom določil smrtno kazeno glede na dosmrtno ječo za komu- nistične funkcionarje, ki bi se zapletli v korupcijo. Po nekaterih poročilih se je pojavila na Kitajskem »tretja sila«, ki je nasprotna tudi Mao Tse Tungu, kakor tudi Čang Kajsku. To no- vo gibanje naj bi podpirali ki- tajski finančni mogotci v Taj- landiji.

xxx

Volitve v Boliviji bodo v dru- gi polovici tega leta. To pome- ni, da ima bolivijska vlada samo za delno veljavne volitve, ki so bile lansko leto in pri katerih je bil izvoljen sedanji predsednik republike Estenzoro.

xxx

Jugoslovanski veleposlanik v Londonu dr. Jože Brilej je spre- jel člane izvršnega odbora japo- nske socialistične stranke in poslance v japonskem parla- mentu, ki so se udeležili nedav- nega zborovanja socialistične in- ternacionale v Londonu.

xxx

Madžarska sodišča v zadnjem času vse pogosteje obsojajo pri- padnike madžarske vojske za- radi kršenja vojaške discipline. Vzrok za to popuščanje disci- pline je vedno slabša prehrana vojakov in vedno nižja raven oficirskega kadra.

xxx

V Tunisu so aretirali bivšega šefa kabineta ministra za zdrav- stvo v Senikovi vladi. Bivši in- ōiški minister Mohamed Badra in Ali Balawan, voditelja tuni- škega nacionalističnega gibanja, sta pred dnevi iz Kaira dopoto- vala v Bagdad na povabilo iran- ske vlade.

— Ali jih slišiš, kako zopet vpijejo po naši zemlji?
— Da, pa so isti, ki so že enkrat zbežali kakor zajci!

V ODGOVOR TISTIM, KI ZAPIRAJO OČI PRED ZGODOVINSKO RESNICO

Generalni podpolkovnik Dušan Kveder, ki je bil prvi komandant Trsta, ko so ga enote ILA osvobodile izpod fašističnega jarma, je na prošnjo našega uredništva podal naslednjo izjavo:

Poleg številnih drugih okoliščin, ki jih naši narodi ne morejo razumeti, je nerazumljivo tudi to, da zapirajo londonski mešetarji svoje oči ob mon- struoznem poizkusu, da bi se ireden- tistični apetiti italijanskih imperia- listov zadovoljili na račun naših zgo- dovinskih področij in naših domov, kakor tudi pred mnogimi dejstvi, ki niso ravno nevažna. Ne upoštevajo tega, da se je prebivalstvo cone A, tako Slovenci kakor Italijani, težko in odločno borilo za svojo osvobo- ditev izpod fašistične Italije in hit- lerske Nemčije in da so Trst na koncu te borbe osvobodile enote Ju- goslovanske ljudske armade s po- močjo tržaškega prebivalstva, ki se je uprlo okupatorjem. Že v prvih letih Osvobodilne vojske so se trža- ški prostovoljci vključevali v odre- de in brigade slovenskih enot v Slo- venskem Primorju, v mestu Trstu pa so organizirali ustajo zoper osvaja- lce. Ob kapitulaciji Italije so Trža-

čani organizirali svojo lastno Trža- ško brigado. Italijanski partizani iz okoliških italijanskih področij so se prostovoljno podredili operativnemu vodstvu slovenskega devetega korpu- sa, ki jim je nudil vsestransko pomoč v preskrbi z materialom in v ope- rativni zaščiti. Celotno področje da- našnje cone A je bilo skozi vso voj- no integralni sestavni del operativ- nega področja slovenskega devetega korpusa. V samem mestu se je usta- novila pod našim vodstvom ilegalna Komanda mesta, ki je razpolagala z nekaterimi oboroženimi bataljoni in organizirala nenehne borbene akcije zoper okupatorske oblasti in sovra- žne posadke.

V zaključnih operacijah so bile enote Jugoslovanske ljudske armade tiste, ki so osvobodile Trst in celot- no področje cone A. Divizije četrt- e armade so prispele v svoji zmago- viti ofenzivi vzdolž jadranske obale koncem meseca aprila na področje

Trsta. Že 29. aprila je 20. divizija zavzela Divačo, 9. divizija Buzet, 30. divizija pa se je približala severne- mu predmestju Trsta. Istega dne, ko so tri naše divizije trčile ob zunanji obrambni pas Trsta, so ilegalni bat- aljoni Komande mesta pričeli s splošnim napadom v samem mestu, kjer so se takoj razvile ogrožene ulič- ne borbe po barikadah in hišah. 30. aprila so naše divizije že na večih mestih razbile notranji obroč obram- be mesta in zavzele nekatera pred- mestja. 1. maja so vse naše enote prodrle v samo mesto in ga skupno z notranjimi silami osvobodile, med tem ko je 31. slovenska divizija iste- ga dne osvobodila Gorico in Tržič ter prekoračila reko Sočo. Takoj po osvoboditvi je ljudstvo po vsem Slo- venskem Primorju prevzelo oblast v svoje roke.

Anglo-ameriške enote so tega dne šele krenile s Pivane, ker so jim Nem- ci predhodno odprli prosto pot skozi Severno Italijo. Ko so njihove čete 2. maja prišle v Trst, sta v mestu obstojala le še dva sovražna objekta, katerih posadke so se hotele predati njim. Močnejša skupina na Opcinah, ki jo je sestavljalo 2.700 nemških oficirjev in vojakov, je bila prisil- jena, predati se naši 20. diviziji, medtem ko se je manjša skupina v mestu predala Novozelandski divi- ziji. Intervencija Angloameričanov v Trstu je v bistvu samo podaljšala

Delovna zadruga v Čezsoči - najboljša na Tolminskem

Čezsoča je bila že v času italijanske okupacije najbolj revolucionarna vas na Bovškem. Znana je njen žrtev, vaščan Franjo Vulč, ki je končal svoje življenje v Glavnjači. Nismo pa pozabili niti Franja Kavsa, ki ga je posebni tribunal v Rimu obsodil na smrt, čeprav je bil pozneje pomiloščen. Se bolj nam je v spominu Ivan Ivančič, ki je bil na tržaškem procesu obsojen na smrt in ustreljen leta 1940 na Opčinah pri Trstu. Kdo na Primorskem pa ne pozna prvobornca Ferda Karavanje in junaške Slavke Klavora, ki je žrtvovala svoje življenje v Mariboru? V narodno-osvobodilni borbi je dala Čezsoča 87 borcev, številni drugi pa so pomagali na druge načine.

Čezsoča je ostala zvesta svojim tradicijam iz narodno-osvobodilne bor-

be tudi po osvoboditvi. Pred tremi leti je na pobudo vaskke partijske organizacije in ostalih naprednih kmetov zaživela tudi prva kmetijska delovna zadruga na Tolminskem. Vanjo se je vključilo 19 gospodarstev s 150 družinskimi člani. Ob zaključku leta je imela zadruga 51 glav goveje živine, 4 meze in 40 ovac.

Ker je zadruga lepo napredovala, se je v njo vključilo še 8 nadaljnjih gospodarstev. Ker se je kmalu pokazala potreba po novem in skupnem hlevu za vsa goveja živino, so zadrugniki takoj pristopili k gradnji in do jeseni že dogradili hlev za 50 glav govedu.

Tudi lamsko leto so dosegli zadrugniki v Čezsoči lepe uspehe, ki so jim v čast. Pri hlevu so zgradili veliko gnojno jamo, obenem pa so pričeli z

gradnjo večje stavbe za 200 ovac. Po vseh izgleh bo staja zgrajena do konca maja. Poleg tega so pripravili preteklo leto tudi 120 kubičnih metrov lesa in potrebno količino apna za krmilnico, ki jo nameravajo zgraditi še letos.

Danes ima zadruga v Čezsoči 60 glav goveje živine in 4 meze, poleg tega pa še 60 plemenskih ovac. V preteklem letu je dala živinoreja zadržnikom 1.157.000 dinarjev, dohodki ostalih gospodarstev pa nad dva milijona. — Zadržniki so opravili 9.300 delovnih dni, njihov čist zaslužek delovnega dne pa je znašal 238 dinarjev. Če bi bila zadržna zaveza še večja, bi bil tudi dnevni zaslužek večji.

Tovariš Franc Mlekuš, predsednik zadruga in predsednik občinskega odbora v Bovcu, je zelo zaslužen za prvotno zadrugo. Poleg tega, da je onemogočil vse črne namene razbijačev zadruga, je prevzel v oskrbo tudi vse ovce, česar ni hotel storiti noben drug zadržnik. Poleg njega zaslužijo pohvalo tudi vsi kravarji.

Zadruga v Čezsoči, ki je danes najboljša na Tolminskem in obenem tudi na najboljši poti k res vzorni živini, rešitki zadrugi višjega tipa, bo uspela v svojem namenu, ko se bo še bolj razširila in utrdila. —am

DAN SADJARSTVA NA TOLMINSKEM

Po tolminskih šolah prirejajo dan sadjarstva, ki je namenjen predvsem višjim razredom osnovne šole. Sadjarski strokovnjaki seznanjajo učence in celodnevni tečajši s praktičnim delom sadjarja: s cepljenjem, obrezovanjem, čiščenjem in gnojenjem sadnega drevja. Akcija je predvsem važna zaradi tega, ker je sadjarstvo na Tolminskem premalo razvito, čeprav so dani za njegov razvoj vsi pogoji. Znamo je, da je sadjarstvo na Tolminskem poleg živinoreje edina gospodarska panoga, ki bi jo lahko v teh krajih donosno uveljavljali.

Tečajši v Bovcu so se udeležili celo ljudje iz deset in več kilometrov oddaljenih vasi, najslabše pa se je odrezal sam Tolmin, kjer je bil na tečaju le en razred učiteljsčnikov.

Zagotovimo naši živini več in boljše krme

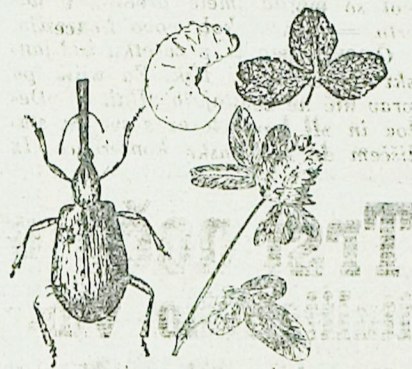
Meseca maja preteklega leta je bilo slišati pri nas govorice, kako je propadla detelja. Nekje sicer več, drugje zopet manj, gotovo pa 40—50 odstotkov normalnega pridelka. Mišljen je zlasti prvi odkos, ki je na nekaterih parcelah v Dekanih popolnoma propadel. Ostala so samo gola, izsušena stebela, med katerimi so poganjali mladi lističi. Jasno je, da na tak način ni moglo biti pridelka.

Ni bilo težko ugotoviti krivca za škodo na deteljščih. Po steblih in

Če zgodaj pokosimo, ujamemo dve muhi na en mah. Prvič se izognemo napadu škodljivca na prvi odkos, drugič je za pokosena detelja mnogo boljše kakovosti, kakor če bi kosili 20 dni pozneje. Vsebuje tudi večjo količino hranilnih snovi v odnosu na celulozo, končno pa ima ta mlada detelja 20 dni več časa, da se lahko ponovno razvija. V teh 20 dnevih je lahko zraste za 20 cm ali celo več, obenem pa nismo prav nič izgubili na količini krme.

V kolikor hočemo obdržati deteljo za seme, moramo uporabiti proti škodljivcu kemična sredstva. Kot najboljši lahko priporočamo 5% pantakan in 5% pepein, in sicer okrog 20 kg na ha. Parcelo moramo oprati, ko se prično razvijati cvetni popki, ker takrat hroščki še niso začeli odlagati jajčk. Lahko pa uporabimo tudi druga sredstva, na primer Gameksan, Agrocid, in sicer 10 kg na hektar. Za čebele prašenje v tem času ni nevarno, ker takrat ne gredo na deteljo. Če opazimo, da hrošček ponovno napada, prašenje po 1 ali tednih ponovimo. Zgodi se namreč lahko, da priletijo hroščki z drugih napadenih njiv. Z omenjenimi sredstvi je dobro oprati tudi zemljo okrog mest, kjer deteljo sušimo.

Ing. Peyrek

na zemlji je bilo opaziti velike količine majhnih hroščev, dolžine 3—4 milimetre, črne barve in prekritih s sivimi dlačicami. Ker je glava teh hroščev podaljšana v rilec, ga imenujemo »lucernin dolgoglavček« (apion pisi). Ta škodljivec lucerne se pojavlja v naših krajih že v začetku aprila in ko detelja nastavlja cvetne popke, odlagajo vanje samice jajčeca. Izleže ličinke se hranijo z vsebino popkov in tako uničujejo ter preprečujejo cvetenje. Nekoliko potem, ko se zabubijo, izležejo iz ličink odrasli hroščki. Ves ta razvoj od jajčeca do hroščka traja okrog mesec dni.

Pri nas navadno kosimo deteljo v začetku maja. Nekateri kose pred, nekateri med in nekateri po cvetenju. Vidno je stremiljenje po čim večji količini krme, ne glede na kvaliteto, kar je seveda velika napaka. Če odlagamo s kosnojo z namenom, da bi dosegli čim več krme, izpostavljamo deteljo nevarnosti napada zgoraj omenjenega škodljivca, saj se pojavlja v največjem številu prav takrat, ko je detelja najbolj zrela, to je v začetku maja. Zaradi tega moramo pokositi deteljo 10 do 15 dni prej.

Zadružništvo in žena

Zadružništvo, ki se je pri nas že dobro razvilo, je zijelo tudi našo ženo, čeprav so se naše žene predvsem one na vasi težko prilagodile zadružništvu in sploh ostalemu družabnemu življenju, ker so bile preobložene z delom. Toda napredna žena, ki se je z lahkoto prepričala, da je zadružništvo ženo pri njenem delu razbremenilo, se je zadružništva oklenila z večjim zaupanjem kot moški.

Dokler niso obstajale zadruga in niso s svojim delovanjem zajele vse panoge kmetijskega gospodarstva, je veliko breme domačega dela in dela z vnovčevanjem kmetijskih pridelkov in mleka, padlo prav na ženo. Kdo se ne spominja, kako so žene rano v jutro tekale v mesto z jerbasi na glavi ali z oslički in kako so se v vsakem vremenu pozno popoldne vračale domov, kamor so prišle utrujene in često moralno potrte in kjer jih je čakalo še vse ostalo delo.

Z novim načinom trgovine ali bolje vnovčevanja poljedelskih pridelkov se ne strinjajo tiste žene, ki jim je kolovratenje v mesto in prekupčevanje prešlo v kri in meso in so na račun tega zanemarjale gospodinjstvo. Pod vpliv takih žena so padle tudi mnoge mladinke, katerim se v hravo in lahkomišelnost življenje bolj dopade kot pa resno delo doma na kmetiji ali v kmečki delovni zadrugi.

Naša žena je v zadnji osvobodilni vojni pokazala, da se zna žrtvovati za skupnost, da zna postaviti v službo skupnosti vse svoje sile in to z velikim uspehom.

Pri kmečko delovnih zadrugah so naše žene pokazale pravi in zdravi smisel zadržnega pojmovanja, posebno mladinke, ki pridno sodelujejo v raznih brigadah in tekmujejo z moškimi za boljši uspeh zadrug.

Moramo pa priznati, da žene, zadržnice niso še sorazmerno zastopane pri upravi raznih zadrug. One nimajo prilike, da bi se poglabile v stvarnost našega zadružništva. To, vedo, vedo bolj površno tudi zaradi tega, ker ponekod moški, zadržniki, sami ne smatrajo za potrebno, da bi žene-zadržnice bolje informirali.

Pri sedanjem razvoju našega zadružništva je neobhodno potrebno, da žene sodelujejo pri upravi zadrug, da se spoznajo s stvarnostjo, da posežejo globoko v zadržno življenje in to s čustvom, ki je svojstveno samo ženi.

Žena kot mati in vzgojiteljica svojih otrok, bo znala najbolje vcepiti svojim otrokom smisel in veselje do zadružništva ali le takrat, če bo sama pojmovala tako, kot je v resnici, če bo poznala cilje in če bo znala ceniti njegove dobre in odpravljati slabe strani.

Žene morajo v vodstvo zadrug. Kakor moški pozna problematiko svojega gospodarstva, tako pozna žena problematiko gospodinjstva in mora zato tudi ona prilagoditi svoje gospodinjstvo zadržnemu življenju, ki se vedno bolj uveljavlja na vasi. Zaradi tega morajo žene aktivno sodelovati v zadružništvu.

NA TOLMINSKEM SO SE ZAČELI ZAVEDATI, DA JE POTREBNO RAZVIJATI ŽIVINOREJO

Danes je na Tolminskem vsega 13 delovnih zadrug, ki zajemajo okrog 160 gospodarstev. Te zadruga imajo 2.218 ha površin in redijo na njih nekaj nad 560 glav govedi, 130 ovac in 30 konj. V vseh teh zadrugah je najvažnejša panoga živinoreja. Toda kljub vsej skrbi živina ni kakovostna in tega tudi ne bo mogoče tako hitro izboljšati, ker je zato potreben čas in dobra plemenska osnova. Vse zadruga imajo tudi težave z delovno silo in raztresenostjo površin, ki so večinoma na strmih terenih.

Kljub vsem tem težavam pa imajo zadruga v Čezsoči, Drežnici, Log-

jeh, Borjani, Kredu, Ponikvah in Logarščih dovolj možnosti za nadaljnji razvoj. Merodajni organi v okraju se tega zavedajo in so zato pristopili k postopnemu uvajanju denarnega obračunavanja, zlasti pa k nagrajevanju dela po učinku. Zavedajo se pa, da je važna naloga organizacijska utrditev in razširitev zadrug, prav tako pa arondacija zemljišč, še posebej pa vključitev novih gospodarstev. Tudi možnosti za razvoj drugih gospodarskih panog ne nameravajo zanemariti.

Na Tolminskem so se pričeli zavedati, da je potrebno razvijati živinorejske zadruga, pečati se s predelavo proizvodov, kakor tudi s selekcijo živine. Tolminci dobro vedo, da s slabimi delovnimi zadrugami ne bodo daleč prišli. Zal pa lahko trdimo, da zadržniki v Livku, Kobaridu, Rutu in Grantu izkoriščajo zadržno skupnost. Vidijo le kredite, izogibajo se odmeri davka, pri tem pa ne pozabijo svojih osebnih interesov. Toda takšnim zadrugam bo na Tolminskem, kljub visokemu snegu, ki je zapadel v februarju tekočega leta, odklenkalo. —an

USPEŠEN RAZVOJ VRTNARSKE ZADRUGE V ŠEMPETRU PRI GORICI

Vrtnarstvo in zelenjadarstvo goriške okoličice zalaga slovenska potrošna središča: Ljubljano, Jesenice in Kranj, poleg tega pa svoje pridelke tudi izvažajo. Najbolj je ta kmetijska panoga razvita v Šempetru pri Gorici, Vrtojbi in tudi v Solkanu. Na glas je zgodnji goriški krompir, katerega so letos posadili več kakor lani, dalje grah in pozimi rdeči radič.

V Šempetru so ustanovili kmetijsko zadrugo že pred prvo svetovno vojno, obenem pa tudi hranilnico in posojilnico ter zadržno 7-stanovanjsko hišo. Fašistična Italija je zaprla vrata tudi tej slovenski ustanovi. Ilegalno pod imenom Maks Rešič so zadrugo ponovno ustanovili za časa zone A. Pravi razmah je zadruga dohila šele po priključitvi teh krajev k FLRJ, ko se je spremenila iz nabavno-prodajne zadruga v kmečko-vrtnarsko zadrugo. Število članstva je hitro pričelo naraščati, tako da šteje danes že nad 200 članov. Kreditni odsek je belčil ob koncu poslovnega leta 1951 več kot milijon dinarjev vlog, do konca meseca marca pa se je ta vsota povečala skoraj za 100 odstotkov. Polovico rednega dohodka so zadržniki namenili za investicije, pri njegovi rtdelitvi pa niso pozabili tudi na telesno vzgojo, kulturno-prosvetno delo in na dobrodelne namene Rdečega križa.

Apneni amonijski soliter

Po zunanosti je kalkamonsalpetrer zelenkaste barve in ima debelejša zrna. Poleg dušika vsebuje še 33% apna in je zato odlično gnojilo za tisto zemljo, ki ji primanjkuje apna. Če ostane nekaj časa na prostem, postane vlažen in grudast, zato ga moramo čimprej uporabiti.

V inozemstvu je to kombinirano gnojilo zelo cenjeno. Trosimo ga lahko skoraj vsem rastlinam in povsod deluje izborno. Posebno dobro se obnese gnojenje s tem gnojivom pri krompirju, koruzi in vrtninah. Krompirju lahko potrosimo prvi obrok ob sajenju (50—60 kg na ha), drugi obrok pa (enako količino) pred okopavanjem. Če ga potrosimo pred setvijo, ga z brano zmešamo z zemljo. Če uporabljamo kalkamonsalpetrer, ko so že rastline v razvoju, ga trosimo v suhem vremenu in to v času, ko pričakujemo dežja.

Nekaj besed o setvi fižola

Fižol igra v prehrani ljudstva zelo veliko vlogo. Mesta in industrijski centri uporabljajo velike količine fižola v stročju in tudi potreba po fižolu v zrnju raste iz dneva v dan. Ze stari pregovor pravi, da je fižol meso reveža. Znamo je, da fižol vsebuje velike količine hranilnih snovi in zato se ne smemo čuditi, če kmet vedno seje fižol tudi tam, kjer niso pogoji za to kulturo najboljši.

Imamo dve vrsti fižola: fižol, ki ga uporabljamo zelenega v stročju in fižol, ki ga uporabljamo zrelega v zrnju. Vedeti moramo, da vsak fižol ni uporaben za oba načina. Dogaja se, da nekateri trgajo fižol v stročju, ki ni za to uporaben. Poskrbeti moramo, da teh napak ne bomo več delali.

Do večjih količin kakovostnega fižola bomo prišli, če bomo upoštevali naslednja navodila:

Fižol spada med stročnice, rastline, ki izkoriščajo dušik iz zraka. Zaradi tega ne zahteva gnojenja z dušičnimi gnojili. Fižolu pogotovo le majhne količine dušičnih umetnih gnojil (enako kot grahu), da dobi mlada rastlina, ki še ne more izkoriščati dušika iz zraka, prvo količino te dragocene snovi, dokler še ni v stanju, da si jo sama preskrbi. Fižol sadimo v zemljo, ki je bila prejšnje leto dobro pognojena s hlevskim gnojem. Posebno hvalježen na tej zemlji je fižol, ki ga pridelujemo za stročje. Fižolu ne ugaja presuha ne prevlažna zemlja. Pri nas v istrskem okrožju mu navadno škodi suša. Proti škodljivemu vplivu suše se borimo, kakor smo že večkrat omenili za ostale kulture, s pravilno obdelavo zemlje.

Imamo več vrst fižola. Večina naših sort je uporabna za pridelovanje zrelega zrnja. Sem spadajo vse domače nizke sorte kakor n. pr. prepelničar ali nizki koks, rjavi koks,

nubičan, galicijan itd. Od visokih sort je razširjen koks. Med te sorte fižola spadajo tisti fižoli, ki imajo močno razvite niže. Zelo znana sorta za vsestransko uporabo pri nas je »Cipro«.

V Istrskem okrožju gojimo dobre sorte za uporabo v stročju. V zadnjem času sta zelo cenjeni sorti »Metis« in »Belgijski kralj«. Nismo pa šli naprej v tem pogledu. Imamo še več vrst fižola za stročje, ki bi lahko nadomestile nekatere naše kakovostne sorte. Zavod za pospeševanje gospodarstva v Kopru preizkuša letos 20 sort fižola in bo mogoče izbrati nekatere, ki bi lahko nadomestile lokalne že zastarele sorte.

Fižol je zelo podvržen mrazu. V višjih predelih ga večkrat uniči sla-

Kako krmiti mladega prašička

Največ preglavic dela našim gospodarstvom krmljenje mladih prašičkov, ko jih odvajamo materi. V tem času moramo paziti, da dobi prašič vse potrebne hranilne snovi v pravem razmerju. Ne mislimo prašičkov, namenjenih za razplod, temveč je one, ki so namenjeni za zakol. Krmljenje ni enako, če hočemo prašička zaklati v starosti enega leta ali pozneje. Pri našem pitanju mora dobiti prašič v krmi poleg hranilnih snovi, ki so potrebne živali za normalen razvoj, še dodatek, da bo dosegel v enem letu najmanj 100 kg teže.

Prašiček je goden za prodajo, ko je star približno 8 tednov in tehta najmanj 10 kg. Takega prašiča moramo krmiti s krmili, ki vsebujejo dovolj beljakovin. Tudi mineralnih snovi ne sme manjkati v krmi.

Dnevni prirastek v beljakovinah pri mladih prašičkih znaša približno 90 gr. Ker pa prašič ne prebavi več kot

60 do 70 odstotkov beljakovin, ki se nahajajo v krmi, mora dobiti v dnevnem obroku krme vsaj 150 gr beljakovin. Izбира hrane za mlade prašičke je odločilne važnosti. Dajati jim moramo predvsem krompir in zrnato hrano. V dnevnom obroku je lahko do 70 odstotkov krompirja, ostali del krme pa naj vsebuje dovolj beljakovin, mineralnih snovi in vitaminov. Dobro je, če imamo ječmen ali ovseni zdrob in posneto mleko. V zimskem času pri nas navadno primanjkuje sveže in teče krme. Vsak kmet pa si lahko v pravem času preskrbi nekaj korenja in krmilne pese. Korenje in peso pokladamo živalim kar svežo. Koliko dragocene krme, ki vsebuje velik odstotek beljakovin, pri nas ne pride do veljave! To so predvsem rjubi odpadki. Cim se mladi prašički privadijo na to krmo, jo žrejo prav pohlepno. Zelo dobro se je obneslo krmljenje z zmletim senom detelje in lucerne,

Julij Beltram: OF NA PRIMORSKEM V LETIH 1941-1942

Skozi ves mesto pred napadom na Jugoslavijo so se okoli Gorisko valedne kolone avtomobilov, tankov, topov in pehote proti stari, krivični vensajski meji pri Postojni, Idriji, Podbrdu. Ogromna večina ljudi na Primorskem je verjela, da bodo po- nikajoče se kolone prejele zaslu- ženo plačilo na poti imperalistič- nego prodiranja po Evropi. Četudi so se časovno zmotili, vendar je čas dal prav onim, ki so verjeli in pr- čudno in pravilno čuvododni borbo. Sila, ki bi morala masševdati žrtve in poravnati račune s krutim in brezobzirnim okupatorjem, ni opra- vičila pričakovanja.

Podkupljivo vodstvo je opravilo svoje in izdalo narode Jugoslavije in Slovensko Primorje.

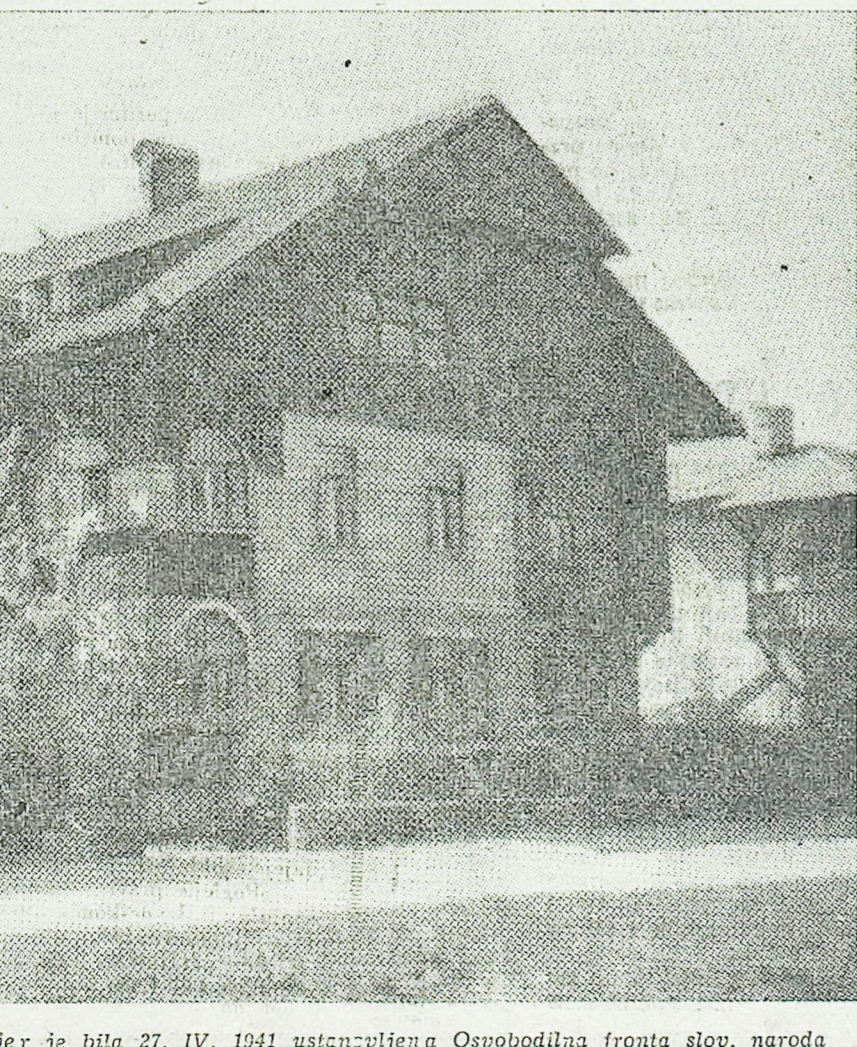
račune je morala in lahko poravnala nova sila, ki je nastala na ruševinah stare Primorci so verjeli, da je nastopil čas, ko bo treba kr- vično mejo odpraviti in jo premak- niti tja, kjer se gubejivalstvo po nar- odnočni loži na obrambe Slovenske Benečije in na Sočo. Zavedali smo se, da bo do mogoče doseči le, če svojo usodo povežemo s skupno usodo ostale Slovenije in Jugoslavije.

Matevž je bil početil 1941. leta po- sran v svojo rodno deželo, ki jo je zapustil pred mnogimi leti, ki je očel v Jugoslavijo iskat delo in k- ruhu. Nastanil se je v Gorici, ki jo je izbral za center organizacije za ta predel in začel postavljati or- ganizacijo OF slovenskega naroda v samem centru, od koder je pridiral na deželo.

Na Gorškem je bilo politično življenje močno razvito že mnogo pred prvo svetovno vojno. Nagracni elementi so se odločno in vztrajno borili za nacionalne pravice Slove- ncev proti privilegijem, ki jih je Avstroogrska nudila prodajalcem italijanskemu elementu in proti kie- rikalizmu, ki je ponekod uspeval zaradi despotskih oblik ustrovanja in izrabljanja vere v politične namene. Fašizem je v dvanajsetih letih onemogočil politično življenje, ki se je moralo skriti v globoko ilegalno. Vsak odpor nepredanih ele- mentov je zdel v krivi, kot je pri- mer Bazovce. Komunistična parti- ja, ki je v strogi ilegalnosti vodila napredno gibanje, je doživela ne- kaj provca, ki so od časa do časa povzročile velike vrzeli v gibanju. S povečanjem je sovražnik imel to- liko večji uspeh, ker se je gibanje omejevalo na precej ozek krog ljudi in Partija ni znala povežati širo- kega kroga delavcev in kmečkega prebivalstva. Vzroke za to je v glav- nem iskri v nepravilnosti linije, ki jo je dajala takrat KPI, četudi so

bili dobri pogoji za širok razmah gibanja. Posledica je bila ta, da se je marksistnemu levicjarju zdela nova organizacija OF nacionalistič- na in se je izogibal.

Anton Velušček, znan na Primors- kem pod psevdonimom Matevž, se je rodil v Ločnici, predmestju Go- riske. Zasedoval je gibanje na Pri- meškem tudi po odhodu z doma in tako je kaj hitro doblil stike s de- mokratiziranimi elementi, zlasti s komunistični, katerim je pojasnil pro- gram OF, ki je bil hkrati program Komunistične partije Slovenije. Ropel je mrežo aktivizov OF, zlasti članov Partije po vsej gori- škni pokrajini pa tudi v Trstu in Istri. Naravno, to je bil začetak, pri katerem ni mogel ostati in ni ostel. Hkrati je iskali stike z vidnej- šimi političnimi osebami: kakor n- pr. s Kraljem, Kemperlorn in dru- gim, ki pa so tako v začetku od- bili sodelovanje z OF. Razume se, da so ti tako imenovani predstavi- tniki različnih političnih struj v glavnem tudi nadalje ostali zvesti prvotnemu stališču: ne sodelovati z OF. V osvobodilno borbo so takoj stopili pristiski Franceta Bevka, ki je imel močan vpliv med inteligent- om in sploh med Primorci. Nekateri od omenjenih so ostali v zlati rez- danje, drugi pa so se celo borili pro- ti njej, na strani okupatorja, kot je bil primer Kralja, ki je pozneje skup- aj z Beumtom postel glavni vojta beše gane na Gorškem.

1. marčnjaška hiša v Rožni dolini, kjer je bila 27. IV. 1941 ustanovljena Osvobodilna fronta slov. naroda

Tisoče let se je človek izpopol- njeval v borbi s naravo. V borbi za ustvarjanje življenjskih pogojev je človek vedno ustvarjal nova de- la, porajale so se vedno nove ideje in tako nam pravilice iz stare grške zgodovine dokazujejo, da je človek že pred več tisoč leti prišlo na misel, da bi poletel kakor ptice in po zraddnih poteh premagal zemelj- ske ovire v borbi za svoj življen- ski obstoj. Čuška kultura, v kateri se je porodila misel o letanju člo- veka, je še dolgo živelarja v rim- skem imperiju, potem se pa preko trgovskega, puhlega bizantinskega carsstva, prenesla v srednji vek.

O pogojih za razvoj JADRALNEGA LETALSTVA NA PRIMORSKEM

Srednji vek je bil v glavnem do- ba nazadnjaštva. Vsa učenost je bila pod pokroviteljstvom cerkve, ki je omejevala in preganjala svobodno miselnost in učenjske, ki so se pojavili.

V naslednjih stoletjih se je poja- vila nova vrsta ljudi, to so bili po- tomci trgovcev tudi obrtniki, ki so s svojim večjim trgovanjem bogateli in tako pričeli podporpati razne umetnike in učenjake.

V Italiji so bila takrat že bogata mesta. Tu je pričela cveteti umet- nost, lenjševost in tehnika stro- ka. V tej dobi je bilo tudi odkritje Amerike, zato je zavladala med trgovci velika borba, kdo bo pri- dobil več tržišče in na boljši način trgova.

V tem novem času je živel Leo- nardo da Vinci, da je postal znan kot matematik, fizik, mehanik, pe- snik in večkratni izumitelj. Z opa- zovanjem narave je spisal knjigo o letenju ptice, v kateri obravna- va tudi možnost letenja z nekakimi letalskimi napravami z mahanjem na krila, letenje na stabilnih krilih, raz- pravljaj je o problemu vertikalnega dvigavanja s pomočjo propelerja, na- pravil je celo načrt za plateni pa- dobran.

Vsi njegovi izumi so ostali samo teoretična razpravljanja, toda po- stavil je teoretično osnovno, lahko rečemo za ves poznejši razvoj le- talstva. Prvi let je bil objavljen še- la tri in pol stoletja kasneje v Fran- cij, še kasneje pa so se pojavila

padala in helikopterji ter jadralna letala, za kar pa je že v letih 1452-1519 dal idejo Leonardo da Vinci.

V vsi dobi do danes je letalst- vo doseglo zelo napač razvoj. V prvi svetovni vojni so se že na fronti pojavila oborožena letala v zračnih bojih, v drugi svetovni vojni pa je letalstvo odigralo naj- važnejšo vlogo v vojnih operacijah. Danes je imamo letala, ki letajo z nadzvočno brzino, potem transport- na letala, ki nosijo nad sto potnikov in letala za zračne desante, ki v voj- nih operacijah izkrajajo sovražniku za hitet cele formacije do zob obo- rožene zračne pešadije, padalce.

Po prvi svetovni vojni so se po- javila jadralna letala, to so potomo- ci prvih letal, s katerimi se je pričel razvoj letalstva. Samo to mis- lila letala, kakor gava, na katerih se je letale spuščali v dolino v vi- sečem letalu, najprimernejše kon- struirana, na katere so pozneje montirali motor, pač pa so to že ja- dralna letala, zgrajena zato, da se jadralske nauči na njih letenje brez motorja in da tako tudi dosega re- zne višinske daljinske prelete in čim daljše letenje s pomočjo spoznav- aja meteoroloških pogojev za jadranje in sploh atmosferskih prilik.

V drugi svetovni vojni so kon- struirali tudi transportna jadralna letala. Ta letala so nosila večje so- sadke. Poletela so tako, da so jih pripeli na žico za seboj transportna

Škocjanska jama bo kmalu privabila številne izletnike

KAJ JE Z NOVIM ZDRAVILOM PROTI TUBERKULOZI

O novem zdravilu proti tuberkulozi se vedno več piše v tujih in domačih časopisih. Zdaj je izpregov- orilo o njem tudi medicinska sje- zica ameriške protituberkulozne sje- ze, ki je poslala fiziologom po sve- tuo svoje prvo znanstveno poročilo o sestavi novega zdravila. Gre za tako imenovano izonicotinsko ki- silino, ki je v zdravilstvu že znana kot sestavina nekaterih vitaminskih pripravkov. Omenjeno poročilo pa- drobno navaja kemične formule, po katerih je izonicotinska kislina s svojimi derivati postala učinkovito sredstvo tudi proti tuberkulozi. Naj- prej so novo sredstvo preizkušili na živalih (miših, podganah, opi- cah), kjer se je zdravilo izvrstno obneslo pri zdravljenju eksperi- mentalne tuberkuloze. Na osnovi teh znanstvenih opazovanj in poznejše uporabe zdravila pri tuberkulozni streptomicini. B-likn izsuži po dveh dneh tudi zadrževalna jadralna letala 6-8 ur in emert struji.

SLOVENSKA BESEDA

17.

Ko bi starši vedeli, koliko dra- gočenoega časa zgubi učitelj s pr- izvajanjem besed — spadek, bi gotovo bolj pazili, kako govore s svojim otrokom. Vprašaj n. pr. učena, s čim merimo tekočino. Brži ti odgovori: »s flaso.« Teško ga prepričaj, da rečemo stekleni- ca, ker je iz stekla in ne iz gla- ževine. »Doma pa pravimo, da je flaša iz glaževine.« Raufenkirker je črn mot, ker puca raufenke.« Kako bi bilo lepo slišati, da bi otrok že doma slišal, da dimnikar ometa dimnik. V šoli bi se po- govorili le o tem, da rečemo dimnik, ker gre dim skozenj. Mali Tonček pravi: »Mama mi je dala ču- ker pri fruščki, pa sem ga spjal- sli u varčel od kapulje.« Joška mu takoj popravi: »Ne rečemo kapota, ampak vmetelci! Sonj, ki govori pravilno, pa pojani osem, da rečemo zajrnik in plašč. Ko sem vprašala Andreja, s k- spet na mistia. Saj je maršidlo- sto voložana. Toda pomagalo je tak- o, da smo proti koncu šoli, leta u- gotovili: so blagajni že dolgo časa ni dohodkov. Veselili smo se u- speh in sklenili, da uvedemo skazena usako leto.

Pa so se učenci že tako naučili, da se sami med seboj opozarjajo na nepravilnosti in napake. Mo- ram priznati, da je uspeh prav dober.

Grafičar pa moram one starše, ki se opozarjajo na nepravilnosti in napake. Mo- ram priznati, da je uspeh prav dober.

Ki se opozarjajo na nepravilnosti in napake. Mo- ram priznati, da je uspeh prav dober.

Večkrat sem opozarjal starše na roditeljskem sestanku, naj uče- troje pravilne govorice. Toda pri

ZANIMIVOSTI PO SVETU

BARBERJEV MOTOR — REVOLUCIJA ZA AVTOMOBILE IN LETALA

Everett M. Barber je delal na iz- najdbi novega motorja celih trideset let. Poskuse je vršil pri druž- bini The Texas v državi New York. Bistvo tega motorja je, da omogoča pravočasno dotok goriva in pravo- časno izgorevanje. To omogoča upo- rabo vsakega goriva. Do sedaj so morali dvigati oljastano vsebino goriva. Odpadejo se tem, ogrevalo stroški rafinacije. Opravljen je naslednj ropot motorjev. Avtomobi- li vozi okoli 30% hitreje. Za upo- rabo Barberjevega motorja ni tre- ba spreminjati konstrukcije avtomobila. Barberjev motor omogoča ogromen prihranek gorila. Pri predelovanju nafte v bencin se izko- risti le 44% nafte. Pri uporabi Bar- berjevega motorja pa se lahko iz- koristi 71% nafte. Zato napoveduje- jajo Barberjevemu motorju, ki se pr- avilja za široko potarbo, revolu- cijo pri avtomobilih in letalih.

TURIZEM V FRANCIJI

Podatki državnega kongresa tu- rizma v Nici: Francijo je obiskalo v l. 1929 1.900.000 tujcev, v l. 1951 pa 3.100.000. Vodstvo francoskega turizma računa, da bodo v l. 1952 prinesli tujci v Francijo deviz za 400 milijonov dolarjev. Obenem bo šreba pospekati za prevoz in pre- bivanje 5 milijonov lastnih držav- ljano v času počitnic.

Trinajst milijonov tujcev je po- trošilo v Franciji v šestih letih 500 milijard frankov. Splošno se po- udarja, da je turizem za Francijo najvažnejša izvozna industrija.

ATOMSKO OROŽJE STALNO SIRI SVOJO VLOGO

Ameriški izraelski tajnik Thomas Finletter je izjavil, da bodo vsa ameriška vojna letala opremljena za pravočasno atombskega orožja.

IZVOZ PIVA V MALIH DOZAH IZ BELEGA KOSITRA

Nemški izvoz piva je že v l. 1951 prekorstil predvojni izvoz. Neaka pivovarstva v Hamburgu je pred kratkim uvedla izvoz piva v malih do- zah ene tretjine litra iz belega kositra, ki prenesejo trojevo vro- čino. V taki posodi se pivo hitro ohladi in ohrani v celoti dober okus. Prevoz piva je za 50% ce- nejši od navaškega.

ATOMSKA PODVODNA MINA

Atomska podvodna mina je že iz- delana. Kmalu jo bodo preizkušili na Maršalskih otokih. Bredsplozjo bo- pri sevovalci. Skorja starh orjakov je 30 cm debela. Prvi cvete v sta- rosti 150 do 200 let. Človeka je za-

Julius Fučik: ZASLISEVANJE

Pod okni stoji gestapo in meri s samokresi v sobo. S hodnika se skozi vložjena vrata zlivajo tajni agenti v kuhinjo in naprej v sobo. Eden, dva, trije, devet moč. Ne vidijo me, ker jim stojim ravno za hrbtom, za vrati, ki so jih odprli. Lahko bi torej nemoteno streljal. Toda devet samokresov je naperjenih na dve ženski in tri neoborožene moške. Če ustrelim, padejo oni prej kot jaz. In tudi če bi hotel ustreliti samo sebe, se ne začelo streljanje vserkrižem in oni bodo njegove žrtve. Če ne streljam, bodo morda se- deli pol leta, morda leto in revolucija jih bo osvobodila žive. Samo Mirek in jaz se iz vsega ne moreva izviti, naju bodo mučili — iz mene ne bodo izveliki misesar, a iz Mírka? Človek, ki se je boril v Spaniji, človek, ki je preživel dve leti v koncentracijskem taborišču v Franciji in ki se je med vojno ilegalno prebil iz Francije prav do Prage — ne, tak človek vendar ne bo izdajal. Dva trenutka imam, da vse premislim. Ali se mogoče trije? Če ustrelim, ne rešim ni- cesar, samo sebe odvaramu muk, zato pa brezsmiselno žrtvujem štiri tovariše. Je tako? Da!

Odločeno.

Stopim iz skrivališča.

»A, se eden!«

Prvi udarec v obraz, ki naj bi me bil podrl na tla.

»Hlaide hoche!«

Drugi udarec. Tretji. Tako sem si to reč predstavljaj. Iz vzorno urejenega stanovanja je že samoкуп razme- taneja pohištva in črepinj.

Nadaljniji udarci z rokami, z nogami.

»Marš!«

Nalozijo so me v avto. Samokresi so neprestano naper-jeni vame.

Dolg, mršav komisar, ki je vodil nočni napad, devlje samokres v žep in me vodi v svojo pisarno. Prižiga mi cigareto.

»Kdo si?«

»Professor Horák.«

»Lazje!«

Ura na njegovi roki kaže enajst.

»Prečitite ga!«

Zakaj se preglad. Slatijo me.

»Legitimacija ima.«

»Na ime?«

»Professor Horák.«

»Ugovitela.«

»Telefon.«

»Seveda, ni prijavljen. Legitimacija je ponarejena.«

»Kdo ti jo je dal?«

»Političsko ravateljstvo.«

Prvi udarec s palico. Drugi. Tretji. Ali naj jih štejem? Te statistike, fant moj, ne boš nikdar več nikjer ponovil.

»Mne? Govoril! Naslov? Govoril! S kom si imel zveze? Govoril! Stanovanja? Govoril! Govoril! Sicer te zbijejo do smrti. Koliko udarcev nekdo vzdrži zdrav človek?«

Radio tuli polnoč. Kavarne se zapirajo, zadnji gosti se vračajo domov. Dolgi, mršavi komisar prihaja v sobo z veselim nasmehom:

»Vse v redu... gospod urelnik?«

»Kdo jim je to povedal? Jekovič? Friedovič? Saj ti nisi ne vedo mojega imena.«

»Vidiš, vse imeno. Govoril! Bodi pametne! Zanimiv slovar! Biti pameten — izdati. Nisem pameten.«

»Zvežite ga! In nalozite mu jih šle!«

Ena ura. Zadnji tramvaji odhajajo, ulice so se izpraz- nile, radio želi svojim najzvestejšim poslušalcem lahko noč. »Kdo je še član Centralnega komiteja? Kje so radijs- ke oddajne postaje? Kje so tiskarne? Govoril! Govoril! Govoril!«

Zdaj je lahko spet mirneje stejem udarec. Edina bo- lečina, ki jo čutim, so rasekane ušnice.

Dve po polnoči. Praga spi, morda kjer v spanju za- stoka otrok.

»Govoril! Govoril!«

Tri ura. S periferije prilijaja zgodnje jutro, zelenjadari je bližajo troma, pometaji prihajajo na ulice. Morda celo dočakam eno jutro.

Privedejo moje ženo.

»Ga poznate?«

Poziram kri, da ne bi videla... pa saj je to neumno, ko mi pa kri teče z vsakega delčka v obrazu in s konec prstov.

»Ga poznate?«

»Ne poznate!«

Tako me rekla in niti s pogledom ni izdala svoje groze. Zlata moja! Držala je dogovor, da me nikoli ne bo priznala za moža, četudi je zdaj to že bilo nepotrebno. Le kdo jim je povedal moje ime?

Odvedli so jo. Poslovil sem se od nje z največjim pogledom, ki sem ga še zmogel, morda niti vesel ni bil. Ne vem.

Nekdo me zdaj udari po glavi in zavpije, naj dvignem roke in počepam; pri tretjem potepu padem...«

Slok esesovce stoji nad menoj in me breca, naj vstan- sem. Kako je vse to odvdel? Spet me nekdo poliva, spet sedim, neka ženska mi vsiljuje zdravilo in me vprašuje, kaj me boli, in tedaj se mi zazdi, da je vsa moja bolečina v sreč. »Ti nimus sreca.« prvi sloki esesovce.

»O, imajte pravim in sem nenadoma ponosen, da imam še vedno toliko moči, da se zavzamem za svoje srece.«

Potem se spet vse izgubi, zid, žena z zdravilom in dolgi esesovce. Pred menoj so odprta vrata celice. Totov esesovec me vleče natov, trga z mene čunje strelje in me pelaga na slavnjajo, otipava moje nabuhlo telo in naroča, naj mi dajo obklade.

Poglej me, prvi drugemu in mi je z glavto, poglej, kaj znaajo. Iz neskončne daljave pa spet slišim murati, tihi glas, ljubizenik kurko božanje: »Do jutra ne bo ostala. Čez pet minut odbije ura deseto. Je krasen, mladen spomladanski večer 25. aprila 1942.

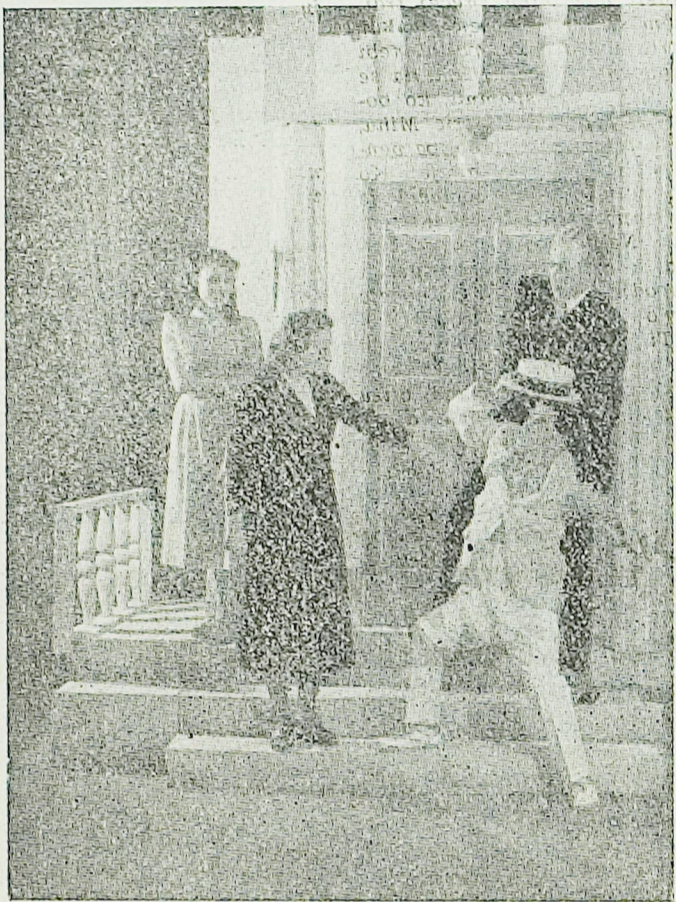
Vtisi z gostovanja Gledališča Arheološka izkopavanja pri Sv. Antonu

za Slovensko Primorje po goriškem okraju

Minila je turneja po goriškem okraju, na kateri je Gledališče Slovenskega Primorja gledalce prikazalo komedijo V. Skvarkina »Tuje dete«. Treba je podati obračun dela, pregledati številne občiskov, ugotoviti presenetljiv porast občiskov v krajih, kjer smo bili že prej in zarezati tisto strogo črto, pod katero se uvrsti po jasnih pozitivnih ugotovitvah nek dokončen, edino veljavni rezultat. Toda vedno novi in novi vtisi se gnetejo v spomin in preplavljajo možgane z eno

predpisal »mentisan« — nekaj ga bo že odpadlo tudi na druge. Le pogum! Te ure morajo biti svete. Nihče nima dostopa do vaje. Ljudje veliko pričakujejo od njih.

Sediš med gledalci v dvorani, prisluščujoč opazkam, ki padajo z vse strani. Mlada mati s specim otrokom v naročju živahno obsoja junakinjo Mašo, a se v odmoru vendar sporazume s sosedo: »Nazadnje je le pametna punca, tako se bo vse dobro končalo.« Možakarja na levi previdarno modrujeta, kako so »ka-

Prizor iz Skvarkinove komedije »Tuje dete«

samo provizorično, a edino nesporno ugotovitvijo: doživeli smo nekaj velikega.

Dvanaest dni. Dvanaest večerov. Dvanaest krajev: Rihemberk, Dornberg, Pavačina in soncu in pomladni toploti; Renče, Miren, Vrtojba, Sempeter, Solkan v burji in dežju; dež pere igralcem na kamionu zadnje šminko z razgretih lic, burja zanaša kamion, ki se bori z defekti; Vogersko, Sempas, Vipava, kjer se spet usmili sonce premočenih oblek in kulis... Prihodi v kraje, kjer se bojimo slabega občiska, saj visi v vsej vasi le en letak za našo predstavo, vesela matakarica pa nas z glasnim smehom pomirja: »Mi imamo kar ustne detake od hiše do hiše.« In dvorana je zvečer nabita kakor povsod. Gneto se ljudje pri vhodu kot gosnice v gnezdu borovega preleca. Na temni poti od vhoda do dvorane rabijo po pol ure: »Se dobro, če se ne zadušite.« Drugo jutro pa nas komaj spuste v naslednji kraj: »Samo, da se spet kmaju vrnete!« — Kje je že to bilo? V Dornbergu! Pa tudi v Renčah — povsod. V Mirnu so SKUD-ovci tako obžalovali naš odhod, da je pridrelo za nami skozi dež kudele kolesearjev v Vrtojbo, pa še naprej v Sempeter, kjer so se šele po tretjem ogledu predstave težko poslovili: »Tako lepo slovensko govorite.«

Po tej pohvali so igralci razburjeni. Predobro se zavedajo, koliko jim še manjka do tistega lepega odrskega jezika, ki sta nam ga ustvarila Zupančič in Vidmar. Gorenjci, Kraševci, Primorci v ansamblu se blijejo za obranost govorice: »Spet si ga polomil.« — »Ni res.« — »Glej pravopis.« Za tem, ko so postavili sceno na novem odru (»Ce ni prostora za paak, potem postaviš stave. Kar dve pripravljajo po poti: pač samo gram,« uči starejši mlajšega) — že hito k vaji za nove pred- »Amo Christie« in »Zivljenje je lepo«. Ena skupina v gostilniški sobi, druga v mali režiserjevi. Na postelji, na dramu se gnetejo, z vlogo in svinčnikom v rokah po pet, šest ur dnevno. Vse je že preprijla vloga. Glasovi so ohripeli — a saj je šla glavna igralka, najboljša prehljena, danes k zdravniku. Ta ji je

akterji zadeti in čeprav nimajo igralci veliko prostora na odru (vsi manjši premiki so komaj naznačeni), vse že iz mimične in glasu poznamo vse, kako jim je pri duši. Mlad fant žarečih oči primerja pred-

Nedeljska kulturno prosvetna razgibanost v okraju Postojna

V nedeljo, dne 20. t. m. je SKUD »Stanko Semč-Daki« iz Postoje gostoval z veseloigro »Veseli Bombek v St. Petru na Krasu«. Čeprav vsebina igre ni na idejni višini, vendar so se gledalci, ki so dvorano napolnili do zadnjega kotička, od srca nasmejali. Gledalci iz okoljskih vasi so SKUD povabili, naj obišče tudi njih vasi. Dramskemu odseku SKUD je uspelo s to igro spraviti na oder preko 70 igralcev in to precej novih, ki so na odru prvič nastopali. V igri sodeluje poleg dramske in pesne skupine tudi zbor in orkester. Napake, o katerih je bilo govora že v našem časopisu, so posamezni igralci precej odpravili.

V Razdrtem pri Postojni je prostovoljno gasilsko društvo uprizorilo »Bucek v strahu«. Kulturno prosvetni odsek gasilskega društva je tudi poprej uprizoril več uspešnih iger in je z nekaterimi tudi gostoval v drugih krajih. Nujno bi bilo, da bi PGD Razdrto, ki je prevzelo v upravo od vaškega aktiva LMS dvorano, držalo to nekoliko bolj v redu, posebno oder je še zelo zanemarjen.

V Prestanku je sindikalna podružnica republiške kobilarne Lipica priredila koncert. Na Rakeku je »SKUD« uprizoril igro »Zakonci stavkajo«. V Cerknici so uprizorili igro »Domena«, Lovska družina Begunje pri Cerknici pa lovsko igro »Lovski tata«. Igralska skupina Vrhnika pri Starem trgu je uprizorila igro »Begunka«. — V Novi vasi pa otroško igro »Snežulčica«. Tudi za prihodnjo nedeljo je predvidenih več kulturnih in zabavnih prireditvev v okraju. S. B.

stavo s sporedom domačega SKUD in odkrito priznava: »Toliko pa nisem pričakoval. Tako igro bi gledal vsak dan.«

Nočujemo večinoma pri domačinih. »Vam lahko povem«, »Vi boste razumeli«, se obračajo zaupno do nas, ko nam pripovedujejo po predstavah pozno v noč svoje življenjske zgodbe, preživete vojne grozote, pa vsakdanje krize in težave pri delu, pri živini, v srčnih stiskah... Njihove hiše so izropane, posteljnine primanjkuje, »ampak vi boste potrpehli«, dostavljajo s spoštljivim zaupanjem, ko nas vabijo v snažne in z ljubeznijo pripravljene sobice, kjer govori vsaka sveže poribana deska v podu: »Pozdravljen, zahvaljen.« — Kaj vedo v mestih in velemestih o »stisku s publiko«, da pišejo tako zajetne in učene knjige o »skrivnostnem vplivu igralcev«? V teh poribanih deskah bournih primorskih hiš čutimo drugo resnico in odgovor, ki je vse bolj preprost: »Človek — človeku.«

Ob takih srečanjih in spoznanjih bi mogli reči z Jašo v »Tujem detetu«. »Takrat začutiš, da ti raste duša. In če nisi imel prej takšno-le, ti postane taka.« In kakor pravi Jaša takoj zatem brez pomisleka: »Prosim vas, Rajčička, poročite se z menoj!«, tako bi mogli reči po turneji, ki je po dvanajstih dneh navzela stike z množico preko 4000 bistrih in hvaležnih gledalcev tudi mi: Zelimo si samo možnosti, da bi se še velikokrat povrnil k njim, vredni njihovega pričakovanja! D. Flere

HERPELJE-KOZINA. — V nedeljo so nas obiskali izletniki iz dolinskega okraja na Tržaškem. Popoldne je bil pevski koncert v dvorani novega zadružnega doma. Nastopil je moški pevski zbor »Valentin Vodnik« iz Doline pod vodstvom tovariša Cvjetka Marca ter zapel 15 pesmi. Izvajanje je bilo zelo popolno in pohvalno. Največ aplavza je bilo ob pesmih »Morje Adrijansko«, »Bolen mi leži« in »Triglava«. — Nastopil je tudi pevski zbor nižje gimnazije in mešani pevski zbor iz Herpelj. ZM

Mladinska univerza na učiteljsku v Tolminu

Mladinsko univerzo so ustanovili v okviru mladinske organizacije. Z delom je začela po semestralnih počitnicah.

Mladina sama predlaga teme, ki jo najbolj zanimajo. Ta predavanja so jim dobrodošla za izpolnjevanje šolskega znanja in pa vsestranskega razvoja, kar je posebno važno za učitelja na vasi.

Predavatelji so profesorji in dijaki stari, kar je vsekakor pohvalno. Predavanja dijakov so mogoče manj kvalitetna, so pa bolj domača in vzbujajo večje zanimanje; važno pa je to, da se dijaki pri tem učijo samostojnih nastopov. Pri tem je treba pripomniti, da nudi vodstvo ljudske univerze v Tolminu mladim predavateljem veliko pomoč z navzei in s potrebnim materialom.

Primorska je tista slovenska dežela, ki je že od pradedavnih časov mikala človeka, da se je na njej naselil in si uredil svoje življenje. Najstarejša do sedaj znana sled človeka v Jugoslaviji sploh, nad 160 tisoč let pred nami, je znana ravno iz Primorske in sicer iz majhne kraške jame Betalov spodmol pri Postojni. Kasneje so znana najdišča v jamah pri Devinu, v Skočjanski jami in v Predjami. V dobi Ilirov, to je od leta 1000 do 400 pred našim štetjem, se naselijo po Primorskem ilirska plemena Histrov, Venetov in Karnov. Pri Sv. Luciji ob Soči so našli raziskovalci okoli 7000 grobov. iz tega časa in veliko naselbino. Tudi Rimljani, ki so te kraje zasedli ob začetku našega štetja in jih držali v oblasti nad 400 let, so zapustili precej sledov. Najbolj znane so njihove ceste in nekatere naselbine po dolinah, med njimi Ajdovščina. Vendar pa ne smemo misliti, da je prejšnje prebivalstvo Ilirov in Keltoz izginilo. Ne, tudi v rimski dobi so se domačini obdržali in kljubovali tujcu. Tudi germanska plemena Gotov in Langobardov, ki so šla skozi te kraje in v njih okoli 100 let gospodarila, niso mogla spreminjati obstoječega stanja niti kulturno, niti jezikovno, niti gospodarsko. Sele po njihovem umiku v Furlanijo so našli predniki, stari Slovani, ilirske in keltske, deloma pa tudi rimske ostanke posrkali vase. Dežela je postala slovenska do Soče in še čez in tako je ostala do današnjega dne.

Taka je približna slika, kakršno lahko pokažemo za Slovensko Primorje v starem veku. Toda zelo mnogo je še temnih in neraziskanih točk. Veliko vprašanj še ni rešenih. Kako jih bomo rešili, če ne z raziskavanjem na samih terenih, to je z izkopavanjem, ki nam mora prinesiti ostanke starih naselbin in hiš, grobove z najdbami nakita in orožja in še raznovrstne druge najdbe. Pomen novih najdb nam bo takoj jasen, če povemo, da iz dobe naselitve Slovencev, ki jo zgodovinsko zelo dobro poznamo, arheološko na Primorskem skoraj nimamo nobenih najdb. Slovanske najdbe so nam zanesljivo znane samo iz Gojač pri Crnicah, Batuj, Tomaja in Buzeta.

Iz tega razumemo zanimanje, ki ga je vzbudila vest, da je Istrski okrožni ljudski odbor v Kopru povabil Narodni muzej in Ljubljani, da preišče okolico pri Sv. Antonu, kjer so že večkrat prišli na dan stari novci, črepinje starih posod in pa bronasti ter železni predmeti. Strokovni delavci Narodnega muzeja so pričeli z raziskavanji, ki so doslej dala tale rezultate:

Proti severu od vasi Sv. Anton se dvigata dva griča, od katerih je manjši izrazito pomaknjen nad dolino, ki jo strateško obvladuje. Med obema gričema je položeno sedlo. Na višjem griču se nahaja danes vas Dvori, na nižjem pa vas Kortina. Prvo in drugo ime kaže na srednjeveške fevdalne odnose, v katerih so prebivalci obeh vasi bili podložniki fevdalnega gospodarja. Na griču, kjer stoji vas Kortina, torej na bolj izpostavljenem griču, so našli sledove prazgodovinske naselitve iz

ilirske dobe. Kljub temu, da je zaradi strmega pobočja vrh griča že zelo razgaljen in da je zemeljska plast na skali zelo tanka, so tu našli številne ostanke ilirske keramike. Keramika je zelo primitivno izdelana, brez lončarskega kolovrata in razmeroma slabo žgana. Vendar pa ima precej tanke stene. Na pobočju tega griča skoraj tik pod vrhom pa se pričanjajo zelo preprosti grobovi iz te dobe. Grobovi predstavljajo žare, ki pa so večinoma razbite in obložene z majhnim kamenjem. Pri žarah se nahajajo večkrat živalske kosti, ki kažejo na običaj, da so se ob pogrebu dajale v grob tudi živali kot hrana pokojniku ali pa iz drugih praznoverskih nagibov. Iz teh najdb, ki seveda niso zaključene, se da zanesljivo trditi, da imamo na griču Kortina opravka s prazgodovinskim ilirskim gradiščem (castellierum) in z zarastimi grobovi v neposredni bližini.

Zelo mnogostevilni so sledovi rimske dobe na istem griču in v neposredni okolici. Toda vsi ti sledovi doslej kažejo samo navaden keramičen material in nekaj železnih predmetov, ni pa videti sledov kake večje naselbine. To je tudi razumljivo, ker so se Rimljani osredotočili bolj na predele v dolinah. Najbolj zanimivi pa so sledovi srednjeveških kultur. Na samem vrhu griča Kortina, v plasti, ki je pomešana z rimskimi ostalinami, so našli skeletni grob. Martvec je bil položen tako, da je gledal proti jugovzhodu, grob pa je bil obložen z majhnimi kamni, zlasti dobro postavljenimi okoli glave. V bližini levega zapetja se je našla tipična črepinja keramike, ki jo po sorodnih primatih iz ostale Slovenije lahko smatramo za staroslovensko. Seveda pa je fragment razmeroma majhen in izoliran. Ostalih pridevkov v grobu ni bilo. Podobna keramika je precej na gosto posejana tudi po vsem griču in zlasti po sedlu, ki veže Kortino z Dvori. Na tem sedlu so kmetje večkrat našli skelete, tako da moremo skoraj zanesljivo računati z grobiščem iz zgodnjega srednjega veka prav na tem mestu. V tej smeri se tudi nadaljujejo raziskave. Z najdbo zgoraj omenjenega skeleta pa za sedaj ni mogoče točno določiti stoletja, v katero bi ta skelet spadal. Okvirno lahko za sedaj rečemo, da spada med konec rimske rimske dobe in začetek visokega srednjega veka, to je nekje od 6. do 11. stoletja.

Govorimo je, da so najdbe pri Sv. Antonu že od sedaj pokazale zanimive rezultate, načele pa so tudi vrsto problemov v načrtu Narodnega muzeja in Ljubljani je v bližnji bodočnosti podrobnejši pregled tudi ostalih najdb v koprskem okraju. S tem se bo morda slika najstarejših kultur tega važnega pobočja, ki je do sedaj v veliki meri po krivdi načrtnega nezanimanja prejšnjih italijanskih gospodarjev pustila v temi prazgodovinsko, zlasti pa slovansko dobo, končno bolje osvetlila. Jože Kastelic

IZ SPOMINOV NAŠEGA IGRALCA V. BRATINE

(Nadaljevanje)

vanje... Ko sem vstopil v kuhinjo z velikanskim ognjiščem in visokimi oboki, se mi je zdela večja kakor v Idriji celo nadstropje z vsemi prostori skupaj. Toliko vrat, peči in stopnišč v enem prostoru nisem videl še nikoli doslej Dolgo je trajalo da sem si ogledal vse od kleti do podstrešja. In ko me je nekoga jutro na vse zgodaj oče vzel s seboj na ogled, od njive do njive, od grička do grička, od studenca do studenca, do visokih, starih skal da mi je kar v mozgu zavrelo ob pogledu v globino, mi je razlozil: »Vidiš to je Spadnja, Srednja in Zgornja Kanomlja.« Kar verjeti nisem mogel, da je vse to res... Edino v vseh velfranske bakve je lahko šumelo. Za nama v sklanoti rupi pa se je zdaj zdaj oglašila pičica. Ne morem povodati, kako je bilo to lepo.

Po dolgem premolku izvleče oče od nekje klobaso in kruh. Hej, kako je dišalo! Kruh zase, klobasa zase. Potem me je prijel in kazal z mojo

roko: »Tu, kjer sediva, je meja. Od tu, do tistega gozdička tam doli, do sosedu Kuštrina pa tja do tistega cesarskega gozda tam, kjer je naš zadnji studenec, vse to je naše.«

Samo gledal sem, odpiral oči, a nisem vedel, za kaj pravzaprav gre. Kot bi me hotel vzdriniti, mi je oče položil roko na ramo: »Skoda, da je vse to strašno zanemarjeno! Poglej te ogromne obronke! Vso zemljo so zorali navzdol, zgoraj pa kaže njiva gola rebra. Če odrežeš na njivi v bregu zgoraj eno kracico, moraš napeljati najmanj dve brazdi nazaj v breg, da ne odrežeš njive do golih kosti. Ena brazdo dol, dve gor, če nočeš imeti obronkov ko egiptovske piramide. Koliko dela nas čaka! Poglej to sadno drevje okoli hiše: hruške, jabolka, češnje... zanemarjen gozd! Vse to je staro in še v to so nam zabili žehnjice, z namenom, da bi čim prej usahnile.«

In res: od tu gori s hriba je bilo komaj videti slemena streh, vse je bilo zaraščeno.

»Vse to bomo morali iztrebiti in zasadiťi novo. Imam že vse naročeno pri Kmetijski družbi. Kje pa je živina? Tista uboga šklepa, ki nam — nič ne rečem — z velikim trudom da mleka komaj za dober zajtrk. Pa vendar je v hlevu prostora za dvajset rapov in več. Seve, vsi pašniki niso za govedo, so prestrmi. Tam med skalovjem se bo našla drobnica, deset ovac mi pričrbi brat z Angelske gore, za vole sem zmenjen z Prekovškom, telico mi ponuja Zagoda, le da bo najbrž pretečka za naše kraje, je pingavka. Pravijo pa, da naša paša godi tej paši. Tako bomo počasi napolnili naš hlevček. Poglej te sencetli! Seve, papričici ko reba, jasno! No, bomo pa poprijeli, kaj, sarko!«

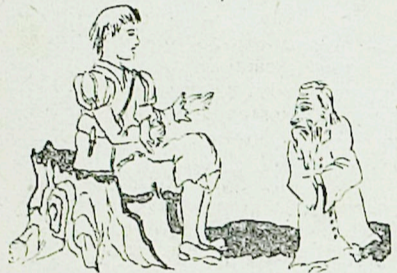
Sel mi je z roko v lasih in me skoraj grobo vzdignil z mehkega sedla na mahlu, vendar sem v utripu njegovih prstov čutil, da misli čisto drugače.

Nadaljevanje prihodnjic

Bela mačica

Nekoč je živel kralj, ki je imel tri sinove. Najmlajšega so imeli za nekakšnega bebca, zato so ga le malo upoštevali ter mu dajali najnižja opravila. Ko se je kralj postaral in je imel že zadosti skrbi z vladanjem, je dejal svojim trem sinovom: »Utrujen sem že, idite po svetu in kdor od vas mi prinese čoln brez vsakega žeblja in klina, ta dobi kraljestvo in krono.«

Odpravili so se vsi trije po svetu, a starejša brata sta rekla najmlajšemu: »Le pojdi sam, kamor hočeš, čolna itak ne prineseš,« in pustila sta ga samega sredi gozda. Kraljevič je sedel na hrastov štor pa začel jesti svojo malico. Ko je tako jedel, je prišel mimo majhen, bel možiček ter ga vprašal, kam je namenjen. Kraljevič mu je vse povedal in dodal: »Sedi k meni in jej z menoj, saj imam jedi za oba do- st.«

Tedaj je sedel bel možiček zraven kraljeviča in ko je pojedel, je položil svojo glavo v njegovo naročje in je zaspal. Kraljevič je podil muhe, da bi možička ne zbudile in ko se je leta zbudil, je povabil kraljeviča v svoj grad, kjer bo dobil, česar si želi. Ko sta prišla v grad, je skočilo možičku naproti bela mačica, gledala ga je žalostno ter se laskajoč drgnila ob njegovih nogah.

Kraljevič jo je pošeegetal po glavi in mačica ga je pogledala tako prijazno, kakor bi bila hotela nekaj povedati. Potem sta beli možiček in kraljevič sedla k mizi, mačica pa je prinesla skodelice in krožnike. Ko je prinesla še jedi in pijače, je prisledla k mizi in vsi trije so jedli in pili. Ko so se okrepčali, je možiček peljal kraljeviča v sosedno sobo, kjer so stali čolni, ki niso imeli niti žeblijev, niti klinov v dolgi vrsti. Kraljevič si je enega izbral in ga je hotel odnesti. Možiček pa je dejal: »Kaj bi se ti s tem trudil, le pojdi domov, čoln ti že jaz pošljem.«

Zadovoljen se je kraljevič poslovil in odšel. Ko je prišel domov, sta bila oba brata že tu in ko sta videla, da je prišel brez čolna, sta vzkliznila: »Saj sva vedela, da ne boš nič prinesel!« — »Le počakajta moj čoln še pridek!« je dejal, a komaj je to izrekel, so že sužnji prinesli njegov čoln, ki se je tako bleščal v soncu, da so si morali vsi z roko zasenčiti oči.

Tedaj je oče moral priznati, da je čoln njegovega najmlajšega sina najlepši, zakaj na drugih dveh je

bilo tu in tam videti kakor žebelj ali klin. Ali kraljestva mu še ni hotel dati, ampak je dejal: »Kdor mi prinese najfinejšo platno, ta bo kralj.«

Ko so se bratje odpravili na pot, sta dejala starejša mlajšemu: »Le pojdi tja, kjer si našel čoln, išči tudi platno.«

Ko sta bila brata že daleč, je stopil pred najmlajšega kraljeviča spet bel možiček in ga vprašal, kam je namenjen. Kraljevič mu je povedal, kakor in kaj ter je delil z možičkom svojo malico. Ko sta pojedla, sta šla v starčev grad, spet jima je prišla nasproti bela mačica, se jima je laskala in postregla z jedjo in pijačo. Sedla je poleg kraljeviča in ko jo je ta pobožal, se je ljubeznivo pritisnila k njemu.

Po jedi je skočila mačica na tla in odšla. Vrnila se je takoj in prinesla kraljeviču lešnik. Beli možiček mu je rekel, naj lešnik vzame in nese domov.

Odpravil se je in ko je prišel domov, sta bila prinesla oba brata tudi že vsak svoj košček prelepega platna. Ko je kralj odprl lešnik, je bilo v njem ječmenovo zrnce in ko je še to prelomil, je bil notri košček platna, ki se je bleščalo kakor svila in je bilo krasno tkano.

Toda oče ni maral še izročiti svojega kraljestva najmlajšemu sinu, zato je dejal: »V tretje gre rado; pojdite še enkrat vsi trije v svet in kdor pripelje na dom najlepšo princeso, bo imel kraljestvo.«

Tedaj so odšli bratje od doma in zgodilo se je tako, kakor dvakrat poprej. Ko je najmlajši povedal belemu možičku svojo nalogo in sta prišla v grad, je dejal možiček: »Odsekaj mačici vse štiri noge in glavo.« Kraljevič se je branil in je rekel, da ne more ljubi mačici storiti kaj zalega. Možiček mu je le

prigovarjal, da naj stori, kakor mu veleva, da bo vse dobro. Kraljevič je storil tako in prikazala se je najlepša princesa, kar jih je kdaj videl svet. Tudi bel možiček in vse, kar je bilo v gradu še začarano, se je spremenilo. Kraljevič se je poročil z lepo princeso in jo peljal na dom k svojemu očetu. Ta se je zdaj moral vdati in odstopiti sinu svoje kraljestvo, ki ga je sin združil še s kraljestvom svoje meveste.

SONČEK

Sonček je prikukal v izbo:
»Oj, Marička, dober dan!
Veš, prišel sem ti povedat:
mrazek je hudo bolan.«

Zlezel je v planine bele,
da pozdravil bi se tam.
Tu pa cvetke bodo vstale —
glej trobentice že tam!»

Marička prag je prestopila:
»Sonček zlati, dober dan!
Joj, kako sem te vesela,
zdaj pomlad pripelji k nam!»

Za bistre glave

1	2	3	4	5	6
U	H	O	O		
5	6	7	8	9	10
P	D	K	L	I	Ž
E	R	O	V	N	
11	12	13	14	15	16
K	R	A	V	A	T
17	18	19	20	21	22
T	R	O	J	A	N
23	24	25	26	27	28
O	S	M	E	D	
29	30	31	32	33	34
P	O	T	A	R	N
35	36	37	38	39	40
W	A	L	A	J	E
41	42	43	44	45	46
T	R	J	A	K	

Vodoravno: 1. taka beseda vedno meso najde, 5. pozove, 9. del rudnika, 10. tuja beseda za samoveznico, 13. kraj ob glavni cesti Ljubljana—Celje, ki je znan tudi po strmem klancu, 17. dovoljeno ji je, 18. potoži, 21. prebivalec Malajskega otočja, 25. škoduje železu.

Navpično: 2. del glave, 3. znana mladinska pravljica, ki jo je napisal Fran Milčinski, 4. pravijo, da ima svojo moč, 5. obrtnik, 6. vranji glas, 7. skrajšano žensko ime, 8. števnik, 11. industrijsko in rudarsko področje v jugozapadni Nemčiji (fonetično), 12. glas, 13. težko orožje, 14. konica, 15. tuja beseda za zrak, 16. žensko ime, 19. pesem, 20. osebni zaimek, 21. začetnici slov. skladatelja, 22. kratica za ljud. republiko, 23. pritrdilnica, 24. kratica za centralni komite.

Rešitev križanke iz 15. številke

Vodoravno: 1. pesa, 5. želod, 12. ino, 13. ton, 14. Nobel, 16. ona, 17. lavina, 19. pafer, 22. aja, 23. Ana, 25. Ada, 27. ti, 29. akord, 32. ah, 33. Ig, 34. mana, 36. tli, 38. Nil, 40. oaza, 43. Nama, 45. atom, 46. Ahil.

Navpično: 1. potop, 2. Emona, 3. sonata, 4. at, 5. žaba, 6. Maja, 7. on, 8. dcba, 10. in 11. Col, 15. Eva, 18. Nada, 20. ena, 21. rak, 22. uran, 26. ah, 27. Tito, 28. igla, 30. om, 31. dni, 35) Alah, 37. Iza, 39. kal, 41. at, 42. om, 44. mi.

mladi pišejo...

Dragi stric Miha!

Zopet se oglašam z nekaj vrsticami, da ne boš mislil, da me je morda zima vzela ali morda kraška burja odnesla nekam v deveto deželo, kjer so taki gospodje, ki pravijo: »Vogliamo Montenegro«. Veš, stric Miha, danes, ko sem prejel »Slovenski Jadrana«, sem se koj lotil dela. Lešniki, ki sem jih moral streti, so se mi zdeli v začetku precej trdi, ko pa sem se jih lotil, sem jih kar hitro strl. Jedro bom poslal tebi za velikonočne potice. Upam, da se boš tudi mene kaj spomnil, ko bodo potice gotove. Veš, stric Miha, čeprav imam majhno glavo, pa vendar je precej prostora v njej. Ko sem strl lešnike, sem pogledal še rvo in tretjo stran »Slovenskega Jadrana«. Nekje sem staknil zapisano, da so nekje v deveti deželi taki gospodje, ki pravijo, da hočejo našo Crno goro za poročni dar. Povedati Ti moram, stric Miha, da sem se tako smejal, da so mi solze tekle. Čeprav si Ti doma tam blizu tiste dežele, pa vendar vem, da je tudi Tebi dobro znano, da Titovi pionirji ne poklanjajo radi za po-

ročni dar tega, kar so njihovi očeti s krvjo priborili, temveč poklanjajo šopke cvetic. In ker je bilo danes zelo lepo vreme, sem se spomnil, stekel v bližnji log in tam natrgal šopek zvončkov, ki so komaj prikukali izpod snežne odeje. Sklenil sem, da jih bom gospodom poslal, da jim bodo tam zvonili to, kar je zapisano v srcih vseh Titovih pionirjev: tujeja nočemo — svojega ne damo! Kaj praviš na to, stric Miha? Pristrčno Te pozdravljam, kakor tudi vse slovenske pionirje, še posebej pa tiste, ki so tam ob morju in imajo v prsih naše srce!

Lado Cesnik,
uč. IV. razr. osn. šole
v Palčju.

Dragi stric Miha!

Oprost, ker se nisem tako dolgo nič oglasila. Veš imam veliko dela, učiti se moram. Pri nas je še skoraj zima, toda upam, da bom kmalu lahko nabrala lepih vijolic in trobentic, ker sonce lepo greje in sneg se topi. Kažejo se prve cvetke trobentic. Ob koncu Te lepo pozdravljam.

Makuc Franciška,
uč. IV. razr. osn. šole
Sv. Trojice na Blokah.

...stric Miha odgovarja

Ljubi Lado!

Povem Ti, ljubi Lado, da sem se tudi jaz smejal do solz ko sem bral Tvoje pisemce. Si pa že tako lepo napisal, da bo prav gotovo pismo ugajalo vsem pionirjem, ki ga bodo brali! To, da bi poslal gospodom v deveti deželi zvončke, je imenitna zamisel. Si predstavljaš, Lado, kako bi pogledali, če bi pričeli zvončki zvoniti? — V imenu vseh naših pionirjev se Ti najprisrčneje zahvaljujem za pozdrave in Te lepo pozdravljam. Pa še kaj se oglašil! Tvoja pisma so stricu Mihi zelo ljuba.

Ljuba Franciška!

Vidiš, Tvoje pisemce je tako dolgo romalo do tiskarne, da je verjetno prej prišla pomlad k vam. No, pa saj vidiš, Franciška: vsak mora biti potrpežljiv, kajti prej ali slej bo prišel na vsto. Zelim Ti, da prav dobro preživiš pomlad in da se je veseliš!

V zadnji številki so pomotoma izostala imena štirih reševalcev Lešnikov. Lešnike sicer ni nihče med njimi popolnoma pravilno rešil, to-

da odgovori so bili zelo blizu pravih rešitev in mnogokrat še bolj duhoviti kot pravilne rešitve. To so bili sledeči reševalci: Lado Cesnik iz Palčja, Božič Jože iz Retja pri Trobovljah, Sluga Julka iz Planine pri Rakeku in Rebec Lada iz Palčja.

Križanko iz 15. številke so pravilno rešili: Veljak Deljo iz Strunjana, Gorec Zdenko iz Senožeč, Bolčič Zvezda iz Strunjana, Slavec Benjamin iz Mačkovelj, Zorž Andrej iz Postojne, Zudič Bruno iz Strunjana, Božena Zadnik iz Skočjana, Volk Joško iz Kopra, Božena Lasič iz Portoroža, Posega Blanka iz Strunjana, Milka Guštin iz Semedele, Stule Antonija iz Strunjana in pionirji osnovne šole iz Ankarana. Izžrebani so bili: Slavec Benjamin iz Mačkovelj, Zudič Bruno iz Strunjana in Gorec Zdenko iz Senožeč.

No danes je spet a vosti križanka. Zdaj pa le korajžno na delo! Prav lepo vas pozdravlja

stric Miha.

Vtisi iz Grenobla

Zelo lepa in zanimiva je bila vožnja v udobnih avtobusih preko Verconsa. Sledovi nemškega divjanja so se še poznali. Na nas Jugoslovane vse to, kar je pripovedoval spreten cicerone, ni napravilo ravno prevelikega vtisa, saj je naša domovina doživela vse to še v mnogo večji meri, pač pa so se vsemu temu čudili zlasti Amerikanci in Svedji. Čeprav smo imeli priliko navduševati se nad izrednimi naravnimi lepotami, so vendar nekateri v avtobusu sladko dremali, v tem sta prednjačila zlasti dve elegantni Italijanki iz Firenc, oboroženi s fotografskimi aparati in zvezki, da bi si vse, kar bi videli, zapisali. Vsi smo se jima iz srca smejali, ko sta se zbudili v mestu Dil, torej šele takrat, ko smo Vercons prekorčili. Nazaj grede smo šli po Napoleonovi cesti (La route Napoleon) mimo jezera Laffrey, kjer stoji velik Napoleonov spomenik. Povedali so nam, da je Napoleona, ubeglega 1815. leta izveržena Elbe, tu ustavila kraljeva armada. Napoleon je svoje spremstvo zadržal in se sam približal kraljevim vojakom, pripravljenim na strel. Nekaj metrov pred njimi se je u-

stavil, razgalil prsi in rekel: »Če kdo med vami želi ustreliti svojega cesarja, naj strelja!« Te besede so navdušile vojake, ki so vsi prešli s poveljnikom vred na njegovo stran. Ti so potem tvorili prvo jedro Napoleonove armade. Po Napoleonovem porazu pri Waterlooju so monarhisti poveljnika ustrelili na neki ulici v Grenoblu.

Pot nas je vedla tudi mimo znane gradu Vizille, kjer je 1787. leta zasedala skupščina stanov Dauphineje. Ta skupščina se je prva uprla tiranstvu monarhije.

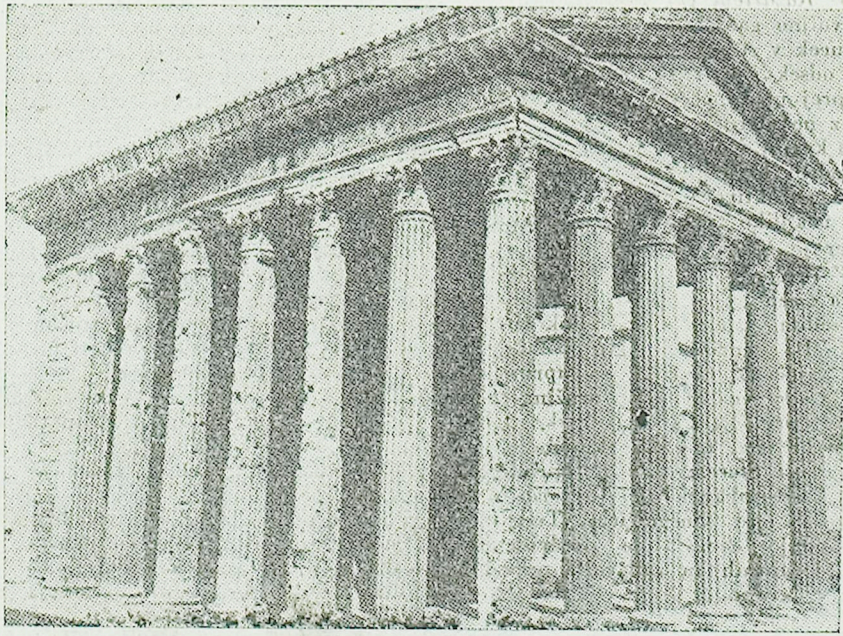
Drugi zanimiv izlet je bil v starinsko mesto Vienne ob reki Rhoni, 27 km od Lyona. Mesto je bilo prestolnica galske dežele Alobrožanov. V mestu je izredno veliko znamenitih zgodovinskih spomenikov iz pred rimske in rimske dobe ter iz srednjega veka. Zanimiv je lepo ohranjen rimski tempelj, posvečen cesarju Avgustu in njegovi ženi Liviji. Sredi nekakega trga stoji 24 m visoka piramida, ki so jo dolgo časa imeli za grob Poncija Pilata. Najpomembnejši spomenik je brez dvoma rimski teater, eden največjih v vsem starem rimskem imperiju. Teater je bil že popolnoma po-

krit z zemljo in so ga odkrili šele v novejšem času. To staro rimsko gledališče še danes služi svojemu namenu in vsako poletje v njem uprizarjajo znamenite predstave na prostem. Na amfiteatralnih sedežih, vsekanih v hrib, je prostora za 13.000 ljudi. Prebivalci mesta Vienne so ponosni tudi na katedralo St. Maurice, ki je najpomembnejša gotška cerkev vse jugozahodne Fran-

cije. Zidali so jo cela štiri stoletja — od XII. do XVI. stoletja.

Dva dni po našem prihodu v Grenoble so Francozi imeli svoj narodni praznik — 14. julij, obletnico zavzetja Bastille, ki je pomenila Francozom simbol tiranije. Radovedni smo bili, kakor tam proslavljajo svoje nacionalne dneve. Pro-rada, nekaj sportnih prireditvev in gram sam je bil zelo skromen: pa-

promenadni koncert. Nikake slavnostne akademije ali kaj sličnega. Mesto sploh ni bilo okrašeno, edino tu in tam so bile razpete čez kako ulico papirnate zastavice. Pač pa je bilo na predvečer zanimivo gledati ples na prostem, kar po ulicah in trgih. Plesi so bili na različnih krajih, eno ulico so imeli zasedeno socialisti, drugo degolovci, tretjo komunisti itd. Vse je bilo sproščeno in razigrano, pravo ljudsko rajanje. Pred vojno si baje dobil v vsakem lokalnu na ta dan zastoj jesti in piti, kolikor si hotel. Ti idilni časi so tudi za Francoze minili, sedaj so imeli brezplačen obed na županstvu samo starčki in starke, a še to le socialno ogroženi. Na neki ulici se nam je nudil čuden prizor, nuna sama na morju. Da duhovnik vozi motor ali avto, to bi še nekako prenesli, toda nune si na motorju kar predstavljati mislamo mogli in vendar smo jo videli. Ravno tako smo zvečer debelo gledali, ko nas je v kinu opomnila ženska, ki kaže prostore, naj ji plačamo »service«, 150 fr. smo plačali za vstopnico, tej smo morali dati pa še 20 fr. Šele pozneje smo zvedeli, da je to nenapisan zakon, ki se ga pa vsi drže, da daš v kinu ali gledališču uslužbencu, ki kaže prostore, od 10 do 20% od cene za vstopnico. Sploh pa se je v Franciji kmalu treba navaditi, da daš vsakemu in povsod in za vsako malenkost napitino. (nadaljev.)

ZAKLAD SIERRA MADRE

B. TRAVNIK

Dekleta so spala v tem hotelu, kjer je bilo vse tako odprto in nezaklenjeno, kakor se da komaj predstavljati, bolj varno kakor v marsikaterem drugem, ki je na njem zapisano »Dober družinski hotel«. Razcapani moški gostje v Oso Negro bi vsakega ubili, ki bi se predrazil splaziti se k dekletom in počenjati tam nespodobnosti.

V hotelu so bili gostje, ki so stanovali tu že dve, tri, da celo pet let. Ker so spali zmeraj na istem ležišču, stanovali v istem kotu, so stanovali pravzaprav v prav tako snažnem kakor v zasebnem stanovanju. Samo njihovi tovariši so se skoraj vsako noč menjali. Toda dogodilo se je, da se je več stalnih gostov naselilo v poseben prostor. Moški so tu mnogo svobodneje živeli kakor v zasebni hiši. Mogli so priti, kadar so hoteli, ne da bi s tem razjarili gosposinjne, smeli so oditi, kadar so hoteli, ne da bi se kdo zmenil zanje; in če so prispeli domov močno vinjeni, se še celo nihče ni zmenil zanje.

Omar v izbah ni bilo. Svojo opravo je vsak obesil na žeblice, ki so bili zabiti v lesene stene. Mnogi gostje, ki so že dalje časa tu stanovali in so imeli delo, so zložili nedeljsko obleko v velik lesen zaboj, ki so ga mogli zakleniti z žabico. Drugi so privlekli svoje stvari z vrečevino, da so jih obvarovali prahu. Zopet drugi so obešene obleke križema prevezali z debelo vrvo, tako trdno, da so se dale posamezne hlače prav težko ukrasti. Tatvine so se redko dogajale; kajti, če je kdo nosil kaj pod pazduho, ga je hišnik nezaupno opazoval; če pa je hišnik celo poznal hlače, ki so bile tuja lastnina, pa lopov celo ni mogel z njimi utesiti. In hišnika sta prav dobro poznala jopiče in hlače stalnih gostov. Hišnik je sedel v svojem prostoru precej na temnem, kajti prostor je bil prenapolnjen z vsemi mogočimi predmeti. Majhni zavoji, majhne škatle, prav majhne torbice in tudi reči, ki se zanje ni splačalo odpirati gajbe, ker so jih oddajali samo za kratek čas v shrambo. Čez pol ure ali pa kaj takega so prihajali zopet ponje. Včasih pa so ležali tu tudi tedne; lastnik je pozabil nanje, ker je nenaodoma odpoval, mogoče kot mornar na drug konec sveta. Kajti, če je ladja pravkar odhajala in so nedostajali ljudje, tedaj so vzeli s sabo tistega, ki je bil pripravljen takoj oditi in je zapustil vse, kar je imel.

Potem je bila v prostoru še visoka polica z brisačami, milom in umivalnimi vrečami iz vlakna za one, ki so se hoteli kopati. Bile so na razpolago samo pršne kopeli. Vsaka je stala pet in dvajset centavov. Voda je bila mrzla in malo je je bilo.

Potem je stala tam še polica za pisma in različne listine. Vse je bilo zaprašeno.

Končno je bila tam še blagajna. V njej so shranjevali dragocenosti, ki so jih gostje oddali: denar, ure, prstane in aparate, ki so bili kaj vredni. Med takimi aparati so bili kompas, stroji za merjenje in podobne reči, ki jih rabijo geologi ali iskaleci zlata in srebra. Kajti tudi ljudje, ki imajo take aparate, često propadejo in se končno zatečejo semkaj. Tudi puške, revolverji in ribiške priprave so bile razobešene naokrog.

Na miznem vogalu, ki se ni bil pokrit z listinami, zavoji in škatlami, je ležala debela knjiga za tujce. Vanjo so vpisovali vsakega hotelskega gosta. Samo priimek in številko postelje kakor tudi plačano vsoto. Kako se je gost drugače še imenoval, kakšne narodnosti je bil, kaj je bil po poklicu, čemu in odkod je prišel, to ni lastnika hotela prav nič zanimalo. Še manj se je zanimala za to policija, ki si knjige ni nikoli ogledala. Knjiga je zanimala kvečjemu samo še davčno oblast, če je hotel lastnik hotela dokazati, da so mu dohodke previsoko ocenili. Samo tam, kjer je mnogo odvisnih uradnikov in jih država plačuje, se brigá policija za vsako malenkost in hoče prav do barve posameznega lasu ná bradavici vedeti, kdo je hotelski gost, odkod prihaja, kaj hoče tu in kam namerava oditi. Uradniki bi sicer ne vedeli, kaj naj bi počeli, in davkoplavevalci bi kmalu spoznali, da jih ne potrebujejo.

Dobbs je vstopil k hišniku, položil pezo na mizo in rekel: »Lobbs, za dve noči.«

Hišnik je listal po knjigi, dokler ni našel prazne postelje, zapisal »Dobbs«, ker ni dobro razumel in je bil prevljuđen, da bi ga še enkrat vprašal, ter pristavil: »Sedma soba, postelja številka dva.« »Dobro«, je rekel Dobbs in odšel po svojih potih. Mogel bi se takoj vleči in prespati popoldan, vso noč, ves naslednji dan in še sledeči predpoldan do popoldne, ako bi le hotel. Toda bil je lačen in moral je na lov.

Toda ribe ne vgriznejo tako rade. Nihče mu ni nič dal. Potem pa je zapazil pred sabo belo oblečenega gospoda. Dohitel ga je, nekaj zamrmral in ta mu je dal petdeset centavov.

S temi petdesetimi centavi je odšel Dobbs naprej k nekemu Kitajcu kositi. Poldne je sicer že davno minilo. Toda pri Kitajcu dobi zmeraj kosilo in, če je že prepozno, da bi ga imenovali comida corrida, potem imenuješ isto jed enostavno cena, in to je potem večerja, čeprav je s katedrale komaj odbilo štiri.

Potem se je Dobbs nekoliko odpočil na klopi in končno se je spomnil kave. Zopet je nekaj časa zaman lovil, dokler ni zagledal belo oblečenega gospoda. In gospod mu je dal petdeset centavov. Srebrnjak.

»Danes pa imam srečo z gospodi v belih oblekah«, je rekel Dobbs in stopil k okrogli stojnici za kavo ob strani Plaze de la Libertad, ki je ležala blizu carinskega in potniškega pristanišča.

Sedel je na visok barski stol in naročil kozarec kave z dvema rogljičkoma. Natakár mu je napolnil kozarec do tri četrtine z mlekom in nato nalil še vroče črne kave, da je bil kozarec vrhan. Potem mu je pristavil dozo za sladkor, dvojje lepih rjavih rogljičev in kozarec ledene vode.

»Čemu pa ste, banditi, zopet zvišali ceno kavi za pet centavov?« je vprašal Dobbs, mešajoč pri tem goro sladkorja, ki jo je natesel v kavo.

»Stroški so previsoki«, je rekel natakár, medtem ko si je z zobotrehcem drezal v usta in se nato z dolgočasen naslonil na bar. Dobbs je vprašal le zato, da bi kaj rekel. Zanj in za njegove vrstnike je sicer zelo mnogo pomenilo, ali stane kava petnajst ali dvajset centavov. Toda zaradi zvišanja cene se ni razburjal. Če je lahko nabral petnajst centavov, jih bo lahko tudi dvajset, če pa jih ni mogel nabrati dvajset, potem mu jih je manjkalo tudi petnajst. Pravzaprav mu je bilo torej vseeno.

»Ne kupujem srečk, prekleto, pusti me že vendar pri miru.« je zaklical indijanskemu dečku, ki mu je že pet minut mahal s tankimi listki loterijskih srečk pred nosom.

Toda deček se ni dal tako lahko odpoditi.

»Je loterija države Michoacan. Glavni dobitek šestdeset tisoč pez.«

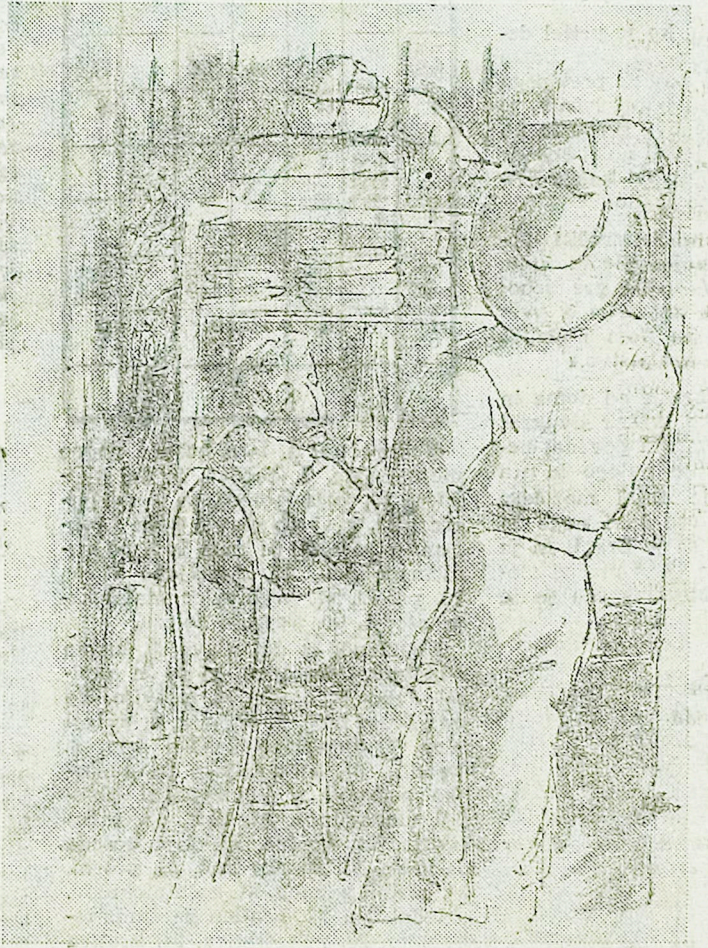
»Glej, da izgineš, ti ropar, srečk ne kupujem.« Dobbs je potopil rogljiček v kavo in ga porinil v usta.

»Cela srečka stane samo deset pez.«

»Pesjan, nimam deset pez.« Dobbs je hotel popiti požirek kave, toda kozarec je bil prevroč, ni ga mogel prijeti.

»Potem pa vzemite vendar samo četrtinko, to je dve pezi petdeset.«

Dobbs je dvignil kozarec zelo spretno k ustom. Toda ko je hotel piti, si je opeknel ustnice, tako da je moral kozarec

zopet odstaviti, ker so ga začeli od dolgega držanja peči že tudi prsti.

»Če sedaj ne odideš z ukradenimi srečkami k hudiču, ti zlijem vodo v obraz.«

To pot je bil Dobbs jezen. Ni bil jezen nad dečkom, ki je razumel kupčijo, marveč zato, ker si je opeknel jezik. Nad jezik ni mogel izliti svoje jeze, tudi ne nad kavo in je zelo pazil, da bi je ne razlil. Zato je izlil svojo jezo nad dečka.

Deček si ni mnogo storil iz tega. Takim izbruhom je bil vajen. Bil pa je tudi dober trgovec, ki je poznal ljudi. Kdor je pil tu ob tem času kavo in jedel zraven dva rogljička, ta je tudi zmožal kupiti loterijsko srečko v korist države Michoacan.

»Potem pa vzemite samo desetinko, senjor. Stane samo pezo.«

Dobbs je dvignil kozarec z ledeno vodo in pri tem potiskil proti dečku. Deček je videl, a se ni ganil z mesta.

Dobbs je izpil požirek vode. Deček mu je pri tem mahal z zavikom srečk okrog nosu. Hipoma mu je izlil Dobbs vodo v obraz in od srečk se je cedila voda.

Toda deček zaradi tega ni bil jezen. Samo smejal se je, stresel vodo s srečk in si z dlanj pogladil vodo s srajce. Ta curek je smatral bolj kot izraz prijateljskega pričetka kupčije kakor pa za znak nespravljivega sovraštva. V njegovi mali glavi se je naselila misel, da mora tisti, ki zmore piti kozarec mlečne kave in pojedati zraven dva rogljička, kupiti tudi srečko, da si z loterijskim dobitkom zopet pridobi zapravek.

Tudi največji kozarec kave naposled popiješ. Dobbs je izlil zadnjo kapljo iz njega, ki jo je le mogel iztisniti, ne da bi moral pri tem zdrobiti kozarec. Sledeč je pospravil tudi poslednjo drobtinico lepih rogljičkov in je plačal z novčičem za petdeset centavov. Dobil je nazaj dvajset centavov v srebrnjaku. Deček je čakal na to.

»Kupite vendar dvajsetinko Monterreyjeve loterije, senjor. Stane samo dvajset centavov. Glavni dobitek dvajset tisoč pez. Tole tu vzemite. To je dobra številka.«

Dobbs je potehitaval v roki srebrni novčič. Kaj naj počne z njim? Ali naj si kupi cigarete? Prav sedaj po kavi mu cigarete niso dišale. Če kupi loterijsko srečko, bo vrgel denar proč. Sicer pa — proč je proč. Nekaj dni bo pa vendarle upal. Zrebanje ne bo šele čez nekaj mesecev, nego že v nekaj dneh.

»Nu, daj mi srečko, ti pesjan ti. Samo zato, da te ne vidim več s tvojimi srečkami.«

Urno je mali trgovec odtrgal dvajsetinko od dolge srečke. Bila je natiskana na papirju, tankem kakor dah. Tako tankem, da je bil tisk na zadnji strani prav tako močan kakor na prednji.

»To je prav dobra številka, senjor.«

»Zakaj pa potem sam z njo ne igraš?«

»Nimam denarja. Tu je srečka. Prav lepa hvala, senjor. In počastite me še drugič.«

Dobbs je shranil srečko, ne da bi pogledal številko. Potem se je šel kopat. To pa je bila dolga pot. Ven, daleč za Cementario. Potem po gorinavzdol k reki. Preden si prišel tja, si moral skakati čez prekope in mlakuže in brodit po močvirju.

V vodi se je prekopicavalo že precej Indijcev in belcev, ki so bili na isti družbeni stopnji kakor Dobbs in živeli od tega, kar so drugi zavrgli. Kopalnih hlač ni imel nihče. Toda tudi nikogar ni bilo, ki bi se za to zmenil. Mimo kopalnišča so hodile celo žene in dekleta, ki pa niso videle prav nič posebnega v tem, da so se kopali tu moški popolnoma nagi, in jim niti na misel ni prišlo, da bi se zaradi tega razburjale ali pohujševale. Seveda, finim ameriškim in evropskim gospodim se je zdelo to pod častjo, iti tod mimo. Te so stale namreč zgoraj na gori, na balkonih in v oknih svojih hiš z izbornimi daljnogledi in so opazovale kopalce. Dame, ki niso tu stanovala, marveč na drugi strani Avenida Hidalgo, v Coloniji Guadelupe in v drugih kolonijah, so povabile dame, ki so tu stanovala, na čaj. Vsaka dama je prinesla daljnogled s sabo, da — da bi si ogledala z višine daleko pokrajino.

RADIO JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

SPORED NAJVAŽNEJSIH ODDAJ od 25. IV. 1952. do 2. V. 1952.

PETEK, 25. IV. 1952: 11.15: Solska ura; Kako so se razvijala glasbila; 14.35: Partizanske pesmi igra orkester JLA iz Portoroča; 18.15: Zdravje in dom; 19.00: Literarni obzornik, **SOBOTA, 26. IV. 1952:** 14.00: Zbori in samospevi iz narodno osvobodilne borbe; 14.35: Slovenske narodne pesmi; igrajo godbe na pihala; 18.30: Borbene pesmi pojo jugoslovanski zbori; 19.00: Radijski roman: »Pod svobodnim soncem« F. S. Finžgarja, **NEDELJA, 27. IV. 1952:** 8.30: Za naše kmetovalce; 9.00: Mladinska oddaja; 13.45: Glasba po željah; 16.30: V narodni pesmi okoli sveta; 17.00: Literarno glasbena oddaja »Hej brigade, hitite«, **PONEDELJEK, 28. IV. 1952:** 14.35: Slovenske narodne; 18.00: Vesele orkestralne skladbe, vmes ob 18.15 jezikovni pogovori; 19.00: Uganite, kaj igramo; 21.00: Ljubljansko mestno gledališče v letošnji sezoni, **TOREK, 29. IV. 1952:** 14.35: Poje komorni zbor iz Trsta p. v. Ubalda Vrabca; 18.00: Kulturni razgledi; 18.15: Tržaški solisti pred mikrofonom: Violinist Josip Jankovič in pianist Gojmir Demšar; 20.00: Bizet: »Caemens«, opera v 4 dejanjih, **SREDA, 30. IV. 1952:** 11.15: Mladinska oddaja: V pomladi življenja; 14.00: Iz glasbene zakladnice Chopina in Liszt; 14.35: Slovenske narodne; 19.00: Radijski roman: »Pod svobodnim soncem«; 21.00: Akademija na predvečer 1. maja, **ČETRTEK, 1. V. 1952:** 8.30: Pozdrav delovnim kolektivom; 9.00: Mladinska oddaja: »Prvi maj«; 13.45: Glasba po željah; 16.30: Zeleni

Jurij: literarno glasbena oddaja; 17.00: Vesela prvomajska glasba; 17.50: Z mikrofonom med našim ljudstvom; 19.00: Polke, mazurke in valčki; 19.15: Sportna poročila, **PETEK, 2. V. 1952:** 14.35: Slovenske narodne; 18.00: Robert Schuman: Otroške pesmi; 18.15: Zdravje in dom; 18.30: Revija lepih melodij; 19.00: Literarni obzornik.

Objave in oglasi

NOVA ZADRUŽNA GOSTILNA v Združenem domu pri Sv. Antonu vabi vse ljubitelje istrske kapljice in izletnike, da si ogledajo naše nove prostore, ki smo jih uredili z združenimi močmi.

DOBRA URADNICA s perfektnim znanjem italijanskega jezika želi spremeni ti službo. Zaželjeno mesto v Kopru ali okolici. Pomudbe poslati pod samostojna in vestna v oglasni oddelci Slovenskega Jadrana.

KAROLINA PRIBAC roj. Dodič (13. VI. 1907, Baredi), stanujoča v Baredih št. 227 preključem svojo osebno izkaznico, izdano od MLO Izola.

FRANC ZUPPIN roj. 25. VII. 1914, stanujoč v Dekanih št. 90, proglašam za neveljavno svojo osebno izkaznico številka 22421/271, izdano od KLO Dekani.

ROMAN BORDON, roj. 28. II. 1914 v Montinjanu, stanujoč v Montinjanu št. 1, sem izgubil osebno izkaznico 10. t. m. na poti Montinjan—Izola. Prosim, da mi jo najditej vrne, sicer jo razveljavljam.

ANDREJ CUNJA, rojen 29. III. 1903 v Pučah, stanujoč v Pučah št. 37 preključem osebno izkaznico št. 37889/139 izdano od KLO Koštabona.

RESITEV KRIZANKE IZ 14. STEVILKE

Vodoravno: 1. piroman; 7. Aragon; 8. Rajna; 10. okež; 11. ha; 12. pl; 20. la; 21. in; 22. eter; 24. kraki; 25. Apatin; 26. žitina.

Navpično: 1. Paropamiz; 2. Iraklion; 3. raje; 4. ognji; 5. Moa; 6. An; 9. mandarina; 11. harlekin; 14. vs; 16. re; 19. Nerat; 23. tati; 24. KPJ; 25. Al.

ŠAH

Napad po diagonalni

Beli: Kg1, Dc3, Td1, Tf1, Lb2, Se4, a2, b3, e2, f2, g3, h2.
Crni: Kg8, Dc7, Ta8, Te8, Lf8, Sb6, a7, c5, d5, f7, g7, h6.

V poziciji, ki si jo bomo postavili na šahovnici ima beli v oblasti važno diagonalo a1-h8, kajti večina njegovih figur kontrolira polja na tej diagonali. Odsotnost figur preprečuje črnemu, da bi mogel najti uspešne obrambne poteze proti grožočemu napadu.

1. Se4-f6+! (Namen poteze je razbiti črne rokadne kmete in uveljaviti vaterljo Lb2-Dc3). 1. ... g7:f6 (črni je prisiljen vzeti kmetja, sicer izgubi kvaliteto). 2. Dc3: f6, d5-d4 (Seveda, edini odgovor). 3. Td1: d4, c5:d4 4. Lb2:d4 (dejstvom dame in

ROČNO DELO okras stanovanja

Kakor si ne moremo misliti vrta brez cvetic, tako tudi v stanovanju težko pogrešamo ročna dela. Kajti ročno delo, preproge in slike so ti isti okras stanovanja, ki mu dajejo vso privlačnost in domačnost. V pravi izbiri teh okrasov se odraža vsa iznajdljivost, toplina in okus gospodinjice.

Skromno sobo lahko neverjetno povzdignemo, ako na pravem mestu pogrneto preprogo, okno zagremo s primerno zaveso, ki harmonira s steno in pohištvom ter na preprosti otomani uveljavimo vabljivo blazino, da nam postane ljubša od razkošnega kavča.

V današnji stanovanjski stiski včasih težko uresničimo vse svoje želje, zato pa je še tembolj važno, da znamo prostor, ki nam je na razpolago, dobro izkoristiti in prijetno opremiti. Res je, da se nekaterih stvari ni mogoče naučiti in da mnogokrat tudi ni mogoče postavljati pravil, vendar pa se da zelo mnogo privzgojiti. Tudi glede ročnega dela ne bomo nikoli zgrešili, če bomo v trenutku izbire pomislili na dvojice: na smotrnost in harmonijo z okolico.

Gotovo ste že sami ugotovili, da vam kak predmet ugaja in da je lep prav zato, ker je pravilno uporabljen, ker stoji na pravem mestu, čeprav ni na njem nič posebnega. Ali vam ni še nikoli vzbudila neugodja plesno oblečena ženska na ulici ali izrazito spontano napravljena na plesišču? Ali ste že kdaj vprašali, čemu služijo razni prtiki na mizah, kredencah in stenah moderne kuhinje, ko so vam le v nadlego? Saj je vendar kuhinja kraj takega dela, kjer ne moremo pri vsakem koraku paziti, da bo prt ostal čist, kjer ga ne utegnemo vsakokrat naravnati, kadar smo odprli kak predal. Ali ste že kdaj pomislili koliko nepotrebnih jeze bi si lahko prihranili z odstranitvijo prevelikih prtov in pregrinjal na mizah s predali? Zakaj sploh politirajo zgornje ploskve pohištva, ako jih imate vedno popolnoma pokrite? Morda le za tisti trenutek, ko boste izmenjali prt pred gostom? Prav tako ne bomo pred baročno pohištvo razgrinjali preproge v narodnem slogu, ker bo neokusna, kakor bo ob modernem pohištvi nemogoč zastor iz preteklega časa. Ze na teh nekaj primerih lahko spoznamo resničnost prejšnjega trditve.

Moda ročnih del ni sicer tako muhasta, kakor tista ženskih oblačil, in ne prinaša bistvenih sprememb, pa je vendarle odločilne važnosti.

KMEČKA MATI IN NJEN DOM

Snage bi se evropski narodi morali učiti pri azijskih. Ko se tam človek zvečer vrne z dela, je njegova prva skrb, da se najprej počivo umije, potem šele stopi v hišo, k jedi in počitku. Pa to se ne dogaja samo po mestih, vsaka kmečka in delavska družina, če je še tako ubožna, ima v hiši nek prostorček, kjer se more vsak član umiti oz. okopati. V tem pogledu bi jih morali posnemati. Pa prav na deželi bi bilo to najino potrebno, ker se kmečki človek pri svojem delu mnogo bolj umaže kot kdorkoli drugi.

Predno gre človek spat se mora umiti! Večerno umivanje je važnejše kot jutranje! Zjutraj zadostuje poliv hladne vode, da nas osveži, zvečer pa se mora telo osvoboditi vse umazanije, ki se je nabrala pri delu med dnevom. Posebno pažnjo je treba posvetiti megi zob. Ostanke hrane, ki se nahajajo med

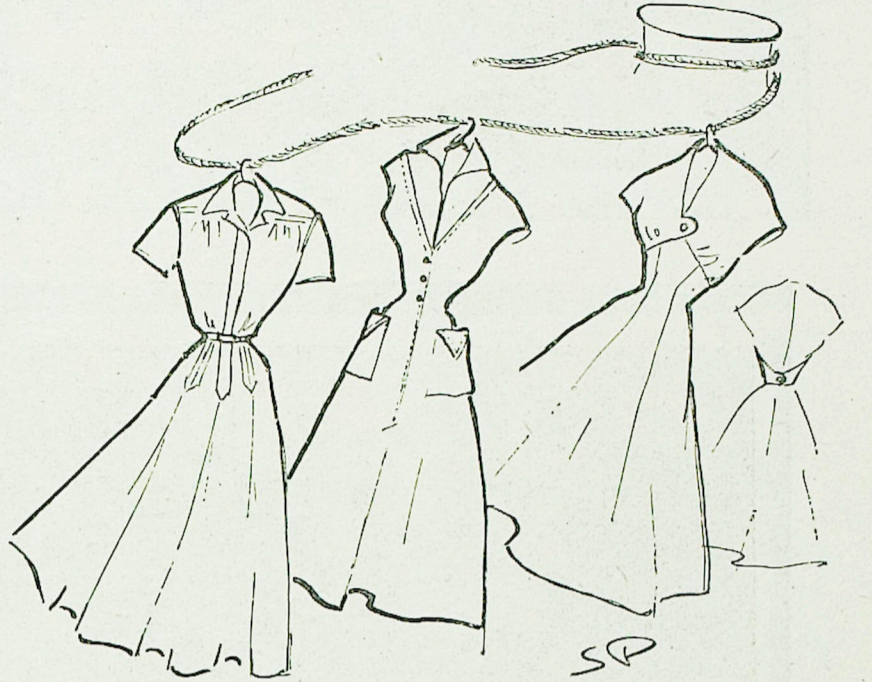
Ona ne pozna kompromisov, ampak dikтира in nas kaj hitro zažurni, če se ji še tako upiramo. Stremljenje po napredku premaga našo prirojeno upornost, nove mode se navadimo! Kako nezaupljivo smo pred nekaj leti gledale kratko ostrizene ženske glave in dolga krila. In zdaj? Zato se ne strašimo ugovorov, saj jih prinaša vsaka moda.

In če smo sprejeli moderno pohištvo, zakaj bi ne sprejeli modernih ročnih del? Saj nam nihče ne brani priljubljenih tehnik. Tehnike ročnih del so lahko vedno moderne, ker bistvo modernega vzorca leži v risbi in izbiri barv. Prav vsaka tehnika je lahko sodobna, če načrt prikrojite sodobnim razmeram in okusu in če ročno delo porabite na pravem mestu.

In menite da je za modernost res vedno potrebno tudi mnogo denarja? Predvsem je treba okusa in iznajdljivosti, tu tiči glavna cena predmeta.

MODNI POMENKI

Poletne obleke

Ker se prvič oglašam pri tem listu, sem iskala tako vsebino, ki je pač najbolj prijetna: pogovor o poletju in poletnih oblekah. Ker je pa moja stara navada združevati prijetno s praktičnim, omenim takoj sedaj, da bodo naši modeli predvsem praktični.

Pa kar začnimo. Prva športna obleka je zelo enostavna, vsebuje pa tiste drobne posebnosti, ki ustvarjajo moderno linijo. Le pogledimo: šiv na rami je toliko premaknjen na sprednji del, da predstavlja majno sedlo; rokavi so ušiti tako, kot je pri moških srajcah, torej z označenim robom; gumbi se skrivajo pod 3 ali 4 cm širokim robom, ki sega še malo na krilo. V stranskih šivih pa vdelamo udobne skrite žepce. Obleko lahko izdelamo v kockastem blagu, ali pa v enobarvnem modrem ali rdečem bombažu. V tem primeru naj bodo okrasni šivi prešiti z belo nitjo. Sportni sandali in vesela ruta okrog vratu bodo dopolnili ta model.

Naslednji je kot nalašč za polne postavne. Sprednji del je rezan v enem ter se zapira s tremi gumbi. Veliki žepi ponavljajo šiljasti mo-

tiv sprednjega dela. Zadaj pa primerno veže telo ozek pas. Blago je lahko zelo enostavno.

Tretji model je namenjen vitkim postavam. Zvončasto krilo se končuje v visok živetok, ki se zadaj zapira z enim gumbom. Zgornji del je pod prsmi nabran, konicasti izrez pa zaključuje zopet en gumb. Sonja Mikuletič-Palme

Drobni nasveti

Cevlji postanejo nepremočljivi, če jih nekoliko ur namakaš v gosti milnici in jih potem posušiš.

Lase je najbolje umivati in izpirati z dežnico, ker jim daje poseben sijaj.

Z milom varčuješ, če mu podložiš nekoliko stanjov papirja; to preprečuje preveliko toplotno mila.

Smrčati preneha človek v spanju, če se nalahno dotakneš njegovega grla.

Če imaš tesno obuvano, nalij vanj gorilnega špirita; potem obuvano takoj obuj in se ti bo prilagodilo nogi.

Za bralke SLOVENSKEGA JADRANA

Pred kratkim smo prejeli anonimni dopis neke tovarišice iz Koprja, v katerem nam sporoča, da se ne strinja z nekaterimi članki, ki obravnavajo razna ženska vprašanja. Razveselili so nas nekateri dobri predlogi, ki jih bomo pri svojem nadaljnjem delu vsekakor upoštevali. Naše uredništvo bi želelo, da bi nam čim širši krog bralk pošiljal svoja mnenja in pripombe glede člankov o ženskih vprašanjih, ki izhajajo na tej strani, da bi mogli na ta način našo rubriko čim bolj izpopolniti. Razen tega bi nam bili dobrodošli tudi dobri prispevki.

Glede anonimnih (nepodpisanih) dopisov bi pripomnili, da niso nikjer zaželeni, saj se ne more pisca niti pisemno odgovoriti niti navedati kakršen koli stik z njim. Vedeti je namreč treba, da je dolžno uredništvo čuvati ime pisca za sebe, če želi, da se njegovo ime ne objavi.

Ureja uredniški odbor. Odgovorni urednik Milko Stolfa. Tiska tiskarna »Jadrana« v Kopru.

Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorijeva ulica 26, tel. 170, poštni predal 2. - Stevilka tekočega računa pri Istrski banki v Kopru 06-909-171. Podružnica: Postojna, Gregorčičev drevored 5, tekoči račun pri

podružnici NB v Postojni št. 650-90322-0.

Letna naročnina 500 din, polletna 250 in četrtletna 130 din.

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

Cistoča je pol zdravja — pravi preprost slovenski pregovor, katerega se ne zavedajo v naši domovini povsod v enaki meri. Lahko se je kopati mešanom, ki imajo svoje kopalnice in težko je oskrbeti vsakodnevno kopel dojenčkom v krajih, kjer primanjkuje pitne vode. Toda če bi skušali zaznamovati na zemljevidu Slovenije pokrajine, kjer so gospodinjice najbolj skrbne, hiše najbolj čiste, šolski otroci najbolj čedni in stari in mladi najbolj trdni in zdravi, bi videli, da ni tako prav tam, kjer imajo največ vode pri roki — niti ne tam, kjer so kraji sorazmerno bogati. Glede čistoče prekašajo skromni kmečki domovi v tolmniških hribih bogate kmetije iz Slovenskih goric.

Kjer je vode malo — kot v tolmniških hribih — vodo bolj cenijo. Koper ob morju, ki mu ne manjka vode ne vlage, ne spada med naša najbolj čista mesta. Res je, da je zanemarjala te kraje fašistična Italija, vede in hote in da so bile postavljene zadnje nove stavbe — le case nuove — v Kopru pred svobodo leta 1909, torej za časa Avstrije. Od takrat pa do nove Jugoslavije ni bila zgrajena v Kopru nobena hiša. V nekaj letih po vojni je zrastle na mestu zloglasne jetnišnice iz Metternichovih časov moderna šola za italijanske in za slovenske koprške otroke, na novo so bile postavljene stanovanjske hiše in nova ri-

barnica, urejeno je bilo gledališče in bolnica in dokončan je bil novi hotel »Triglava«. Ni pa bilo urejeno vse do danes nujno potrebno kopalnišče, niti poletno na prostem niti zimsko s prhami in toplo vodo.

Otroci se pri kopanju v morju marsikdaj bolj zamažejo kot operje. Otroške bolnice v Sloveniji sprejemajo vsako jesen nekaj povratnikov, ki so prebili svoje počitnice ob morju in staknili to ali ono kožno bolezen v morju ali na neurejeni morski obali. Vse tovarne in vse kmečke zadruge bi morale urediti za svoje delavce prhe s tekočo vodo. V vseh združinskih domovih, ki jih dokončujejo po naših vaseh, bi morali urediti kopalnice s prhami. Od mest, kakršno je Koper, bi pa pričakovali, da bodo v tem oziru za vzgled. Koper, središče Istrskega okrožja, ne premore dostojnega kopalnišča, ne poletnega ob morju ne zimskega s topló vodo.

Mestni očetje in vsi, ki ne mislijo, da je za zdravje potrebna nesnaga, naj skrbijo, da načrt za koprsko kopalnišče in za otroško igrišče v njem ne bo ostal na papirju in da se bo poletnemu kopalnišču ob morju pridružil mestno kopalnišče s topló vodo za koprsko prebivalstvo in za njegove goste. Sicer se bodo koprski mestni očetje z vsemi, ki nismo brez odgovornosti za ljudsko zdravje, prav gotovo težko oprali.

Športne zanimivosti

NAGEL VZPON JUGOSLOVANSKEGA PIVALNEGA ŠPORTA

Kakor nedavno francoski, tako so tudi jugoslovanski plavalci presenetili svet z izvrstnimi rezultati. Gre predvsem za našega hrbtnega cravljalca Borisa Skanata ter prsna plavalca Pandurja in Trojanoviča. Čeprav je Trojanovič doslej na tem gostovanju dosegel najboljši jugoslovanski rekord na 200 m prsno, pa se svet bolj zanima za Pandurjev rezultat, ker ga je dosegel v klasičnem (žabjem) slogu, ki ni tako hiter kot pa metuljkov slog.

Pandur se je s svojim rezultatom 2:40,5 uvrstil med najboljše plavalce na svetu, seveda kar se tiče klasičnega prsnega sloga. Le nekaj Japoncev in Amerikanov je precej boljših od njega. V Evropi pa je prav gotovo eden najboljših. Točnejšo oceno njegovega rezultata, ki ga bo nedvomno še izboljšal, bomo

kandidatov za osvojitev bronaste pa tudi srebrne kolajne na olimpiadi v Helsinkiju. Letos sta dosegla boljše rezultate od našega samo Amerikan Stack in nedavno Francoz Bozon.

Lestvica najboljših na 100 m hrbtno v vseh časih izgleda takole: Stack (ZDA) 1949 25 m 1:03,6, Bozon (Francija) 1952 25 m 1:04,3, Kiefer (ZDA) 1946 25 m 1:04,8, Vallerey (Francija) 1949 25 m 1:04,9, Galvao (Argentina) 1952 25 m 1:06,1, Skanata (Jugoslavija) 1952 25 m 1:06,2, Vandeweghe (ZDA) 50 m 1:06,4, Borgh (Švedska) 1944 25 m 1:06,4.

Na dvajstem mestu je Madžar Gynkejossi, ki je lani v 25-meter-skem bazenu dosegel rezultat 1:06,9. Najboljši rezultat v 50-meterskem bazenu, ki je prav za prav olimpijski pogoj, ima še vedno Kiefer (ZDA) 1:05,4 in sicer že od leta 1942.

Nekaj o Skanatinem razvoju kot plavalcu. Kakor vsi Primorci se je tudi Skanata naučil zgodaj plavati in sicer v četrtem letu starosti. Toda nasprotno z drugimi znanimi plavalci, ki so se odlikovali na tekmovanjih že v mladinskih letih, je Skanata prvokrat tekmoval šele po 18. letu. Njegov talent so odkrili v armadi 1945. leta in sicer na manj pomembnem tekmovanju. Isto leto se je v Ljubljani na državnem prvenstvu plasiral v tekmi na 1.500 m na peto mesto, ker je mislil, da je dolgoprogaš. Leta 1916 je plaval tudi na 100 m prosto in od tekme do tekme izboljševal svoj čas. Na olimpiadi v Londonu je bil rezerva za našo štafeto 4 × 200 m. S hrbitnim plavanjem je Skanata poskusil šele naslednje leto in je v kratkem času dosegel rezultat 1:12. To leto je dosegel tudi najboljše rezultate v prsnem crawlju in sicer v tekmi s francoskim plavalcem Jany-jem.

Boris Skanata

lahko podali, ko bo plavalna sezona v razmahu.

Skanata je s svojim časom 1:06,2 sedaj peti na rang-lestevici najboljših plavalcev na svetu in sicer vseh časov in s tem tudi eden najresnejših

Na Reki je dosegel rezultat 58,4, ki pa ni bil priznan za rekord. Pozneje je v Splitu dosegel rezultat 59,0. Lani je dosegel največji uspeh v Anversu, kjer je na 100 m hrbitno premagal izvrstne plavalce Nizozemce Kiewitta ter Francoze Bozana in Piroleta, ki mu bodo razen že prej omenjenih plavalcev na olimpiadi najhujši konkurenti.

Skanata pravi, da se ima zahvaliti za svoje uspehe najbolj trenerju Boži Grkiniču. Smatra, da se bo lahko plasiral v finale na olimpiadi in prav tako Mislav Stipetič, če bo na 1.500 m dosegel čas 19 minut in 10 sekund. Za favorita na olimpiadi smatra tudi Sveda Larssona.

Skanata je letnik 1927, doma je iz Tivta v Boki Kotorski, po poklicu je uradnik. Ta športnik stasite postave (visok 187 cm, težak 85 kg) je član kluba »Mornar«.

Ustanovnega občnega zbora okrožnega odbora »Partizan« v Sempetru pri Gorici so se udeležili zastopniki vseh krajev Slovenskega Primorja in predstavniki ljudske oblasti. Iz poročil je bilo razvidno, da so imeli lani v telesno vzgojnem delu lepe uspehe, saj deluje na tem področju, kljub pomanjkanju telovadnic 1255 članov 700 mladincev in pionirjev. Društva za telesno vzgojo so organizirala pozimi med drugim več uspešnih smučarskih tekmovanj, sedaj pa se pripravljajo za nastope na občinskih festivalih in za festival Slovenskega Primorja, ki bo 15. junija v Ajdovščini. Društva bodo skrbela za čim boljše organizacijo Titove štafete, v maju pa bodo priredili razna taborenja.

Na olimpijadi v Helsinkih bo zastopanih 30 držav, kar je glede na udeležbo v prejšnjih letih največje število. Leta 1900 se je udeležilo olimpijade 7 držav, leta 1948 v Londonu pa 27.

Krvavi jezdeci

FRANCE BEVK

Ljudje so poslej govorili, da se je prikazal v vasi sin divjega moža, ki ni tako strašen kot oče, in je prosil semena. »Divji mož bo sejal,« so dejali. »Bogve, če mu bo rastlo.«

Toniša je še nadalje vodil Izbor, seme pa je rastlo.

8.

Goriški grof Henrik, tretji svojega imena, je bil, kakor vsi plemiči srednjega veka, prepričan, da mu je Bog že ob rojstvu iz plemiške matere dal posebno pravico in milost, da vlada zemljanom. Verjel je, da je Bog, ko je ustvaril zemljo, dejal zadnji dan: »Ta kos je za Henrika tretjega, zanj vsi ljudje, ki prebivajo na njem, vsa živina, vsi pridelki in rudnine.« Istega prepričanja je bil tudi oglejski patriarh, ki ni čuval Tolmin-

skega zgolj zaradi tega, ker mu je dajalo lepe dohodke, temveč so na nji živeli njegovi nečaki lepo in brezskrbno življenje kot kapetani, vazali in oskrbniki. Tako se je zgodilo, da sta dva gospoda, ki sta hotela vladati isti zemlji, trčila drug ob drugega. Odločevala sta meča. Zemlja je ječala, stokala, se zvijala in krvavela. Moža sta drug drugemu pisala pisma; besede so šle v dim, še preden so bile prebrane. Patriarh je gledal z enim očesom na dohodke, ki so se mu natekli na nadižki dolini, z drugim pa je škilil na Gorico. Goriški škof je z levim očesom pazil na patrijarha, a z desnim je mežikal v Tolmin.

Okrog Tolmina so se potikali plačani ogleduhi, se plazili po dolini Bele vode in po gorskih obronkih, na konjih in peš, oblečeni v berače ali v romarje in se po najbližjih poteh vračali na goriški grad. Vsa tolminska posadka je bila popisana, vse vesele pojedine zaznamovane; vsaka kapetanova pot v Cedad in Oglej pretehtana.

Tolminski biriči so ujeli ovaduha, ki se je pri patrijarhovem Dvoru v Tolminu tako očitno nastavljal, da bi ga bil mogel slepec videti in prepoznati. Zvezali so ga, dasi se je otepal z vsemi štirimi, in ga peljali pred kapetana, četudi se je cemeril in se pretvarjal, da je nemški scholar, ki potuje na padovansko univerzo in ne zna jezika. Ko so pa večji biriči spravili kos razgretga železa v tako tesen stik z njegovim telesom, da se mu je osmodila dlaka in zacvrčalo meso, je poskočil in zavpil ter se na čudežen način na mah naučil razumljive govorice.

»Sem Francišek, sin Antona iz Ogleja,« je dejal. »Usmiljenje, gospodje,« je besedičil brez potrebe, »prevež sem, ženo imam in otroke in z vrvjo so mi grozili, če jim ne ubogam, ko so me ulovili.«

»Ti si ovaduh goriškega grofa?«

»Kakor želite, gospodje,« je stokal dedec in se klanjal s pogledom na žarečo železo, debele solze so mu pritekale po licu. »O, preveč ste me; do sodnega dne se mi bo poznalo in Bog me bo vprašal, kdo me je tako hudo...«

»Molči, godezdalo! Kaj pa vohaš ted okrog! Kaj kani goriški grof?« je vpil kapetan.

»S sveto prisego mi je jezik zavezan, gospodje, in še z denarjem so mi ga hoteli obtežiti, kadar se vrnem. Ker teža cekinov ne leži na njem, bom povedal... Ne tepite me, gospodje; saj vidite, da že odpiram usta, lomim sveto prisego in pogubljam dušo zaradi ognja in rdečega železa, ki ste ga zame pripravili. Toda greh, ki ga bom storil, naj obteži vaše duše!«

»Biriči!« je vpil kapitan. »Podkurite ga k pametnemu govorjenju, denite zavoro ognja in teze na njegovo gobezdanje.«

Ovaduh je nato naglo bleknul, da bi ga niti za las muke več ne doletelo:

»Goriški grof namerava napasti vaš grad.«

»Kdaj namerava to storiti?« je vprašal kapitan.

»Jutri zvečer,« je stokal ovaduh, kakor da ga peče prelomljena prisega. Kapitan nekaj časa ni žugnil niti besede, gledal je v ovaduha in se slednjič zadril nanj: »Kako pa veš, da nas napade jutri zvečer?«

»Zakaj bi sicer s svojimi vojaki nočoj lezel čez Čepovan in na Vratih prenočil, da vse dobro pregleda in preudari.«

»Petdeset palic mu naštejte,« je vpil kapitan, »da bo vedel prinašati take novice.«

»Gospod, ne znašajte se nad mano. Dajte jih goriškemu grofu! Kakor je Bog v nebesih, nisem jih zaslužil; pet dukatov sem pričakoval od vas. Prisego sem pogazil, pogubili ste mi dušo, ne ugonablajte mi še telesa! Zaprite me v lozo, ne dajte mi jesti, da poginem pri podganah, le tepite me ne! Usmiljenje!«

Ovaduh se je znal tako pretvarjati in valjati, tako milo prositi in molelovati, da si je izprosil mesto petdesetih palic celico, kamor so ga zaprli med podgane.

Proti večeru je iz Dvora in s Kozlovega roba izginila večina posadke; dva slà sta jahala v Čedad in odondod v Oglej, da oznanita bližnjo nevarnost. Kapitan je šel s svojo četo do mosta, ga prekoračil, se vlekel preko hriba in gledal, kje bi prebredel Bačo in Idrijco, da bi čete goriškega grofa še na poti porazil. Doma je pustil četico, ki je čepela v linah in dremala v pomladni dan.

Tedaj, ko je kapitan s svojo četo zapustil Tolmin, se je pri cerkvi svetega Danijela na drugi strani Bele vode dvignil človek, ki je ves dan bdé ležal na trebuhu, in zažvižgal. Konj, ki se je pasel v gošči, mu je priletel nasproti; zavihtel se je nanj in odbrzel mimo Volč proti Gorici.

Ni se še iztekla zadnja kapljica rdeče večerne zarje, ko so od Bele vode vstajale temne postave, šle sklonjene skozi grmovje, med drevesi, med njivami in čez travnike. Dekleta, ki so šla s polja, so se jih prestrašila ter s krikom planila v beg. Divji jezdeci so prihrumeli skozi goščo in po kolovozih, zagnali konje v peneče se valove in jih preplavali. Vse se je zgodilo tiho, skrivnostno, zavito v mrak in v sence. Šele tedaj, ko se je razlegnil prvi krik, je zarjul vsak grm okrog Kozlovega roka in okrog Dvora, sence so oživele, puščice so ubile nekaj ljudi, ki so se prikazali na obzidju in niso utegnili, da bi vrnili milo za drago, zakaj njihova smrt je bila lahka in kratka. Vrata so se v prvi zmedii odprla kot sama od sebe, brez boja; niti en kres ni razsvetlil okolice, kakor da se ni nič zgodilo.

